

مبارزه با مفسد

مجموعه بیانات مرجع عالیقدر

حضرت آیت الله العظمی هاشمی شاهرودی دام ظلّه

کلیه حقوق چاپ محفوظ است

شناسنامه کتاب

نام کتاب: مبارزه با مفسد

مؤلف: آیه الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی دام ظلّه

ناشر: بنیاد فقه و معارف اهل بیت علیهم السلام

چاپ اول: ۱۳۹۴ / ۱۴۳۶ هـ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

سخن ناشر

نقش و اهمیت کتاب به عنوان ماندگارترین عنصر فرهنگی و اثرگذاری آن در ایجاد و تغییر و تحول فرهنگ و نگرشها و دیدگاه‌های آحاد یک جامعه بر کسی پوشیده نیست، و به جرأت می‌توان از آن به عنوان مهم‌ترین عامل سازنده فرهنگ اجتماعی نام برد، گرچه امروز رسانه‌های دیداری و شنیداری با حجم انبوه اخبار و اطلاعاتی که بر سر مردم آوار می‌کنند مخاطبان بیشتری دارند، اما هرگز چیزی بر قوه تحلیل و تعقل دوستداران خود نمی‌افزایند، و بسیاری از روانشناسان و پژوهشگران فرهنگ عامه بر این باورند که بینندگان و طرفداران اینگونه رسانه‌ها به تدریج توان به کارگیری قوای عاقله و ناقله خود را از دست داده و پس از مدتی از تحلیل عادی‌ترین اخبار و وقایع در می‌مانند، و در مقابل مطالعه‌کنندگان منابع مکتوب به علت تأثیر خواندن‌های مکرر بر ذهن تبدیل به انسان‌های فهیم و فکور می‌شوند.

بر این اساس مرکز انتشارات بنیاد فقه و معارف اهل بیت علیهم‌السلام

در راستای توسعه علمی فرهنگی به نشر آراء و افکار و راهبردهای حضرت آیه الله العظمی هاشمی شاهرودی دام‌الله پرداخته و سعی می‌کند کتاب ارزشمند (صحیفه عدالت) که مجموعه سخنرانی‌ها و بیانات معظم‌له در دوره‌ی تصدی ریاست قوه قضائیه جمهوری اسلامی بوده و در ده جلد تنظیم و منتشر شده است را به شکل موضوعی و بر حسب مسائل مورد نیاز جامعه تنظیم و جمع‌آوری نموده، و با ذکر منابع و با شیوه‌ی متناسبی منتشر کند تا از طریق نشر اندیشه‌ها و افکار این عالم مجاهد که برخوردار از علم و نگاه عالمانه به مسائل روز با معلومات وسیع فقهی و فرهنگی و تجربه موفق قضائی و مدیریتی می‌باشند، رسالت خویش را در راستای توسعه علم و فرهنگ اسلامی و ترویج معارف حقه اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام ایفا کرده، و مشمول عنایات و الطاف ویژه حضرت بقیه الله الاعظم امام زمان علیه‌السلام ارواحنا فداه قرار بگیریم، إن شاء الله تعالی.

بنیاد فقه و معارف اهل بیت علیهم‌السلام

نقاط ضعف ساختار اقتصاد کشور

اقتصاد مانند برخی مسائل اجتماعی زود یاب نیست و پیچیدگی فراوانی دارد. نحوه برخورد با نارسایی‌ها در بخش اقتصاد و چگونگی شناسایی عوامل اصلی آن، اثرات فوق العاده مهمی در اجتماع دارد. لذا قبل از اظهار نظر در این عرصه فرد باید آگاهی لازم از شرایط اقتصادی روز را به دست آورد. مهم‌ترین مشکلات اقتصاد ما به سیستم‌ها و ساختارها مربوط می‌شود و این موضوع در جریان رسیدگی به پرونده‌های قضائی اقتصادی کاملاً محرز است. برای حل مسائل ساختاری در ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی - قبل از پایان کار دولت پیشین - برنامه‌ها و طرح‌هایی مطرح شده است که جزئیات آن با حضور دولت جدید پی‌گیری خواهد شد.

وقتی می‌گوییم ساختارها اشکال دارد، نتیجه می‌گیریم که نباید گمان شود که عموم مدیران ما دچار فساد شده یا اکثریت مردم ما خوردن مال دیگران را روا می‌دانند. این ساختارهاست

که نارسایی ایجاد کرده و زمینهء تخلف را فراهم می‌آورد. در این جا چند نکتهء دیگر قابل بررسی است که از جمله اشکالات ساختاری به شمار می‌رود:

۱ - خنثی بودن اقتصاد

اقتصاد در کشور ما به تعبیری می‌تواند اقتصاد خنثی نامیده شود. از آن جهت که نه ویژگی‌های اقتصاد دولتی را داراست و نه از خصوصیات اقتصاد آزاد و رقابتی برخوردار می‌باشد. اقتصاد آزاد آن است که همهء اختیارات اقتصادی - یا بخش عمده آن - در اختیار بنگاه‌های بخش خصوصی و تعاونی قرار دارد و دولت فقط نقش هدایت‌گری داشته و دخالت مستقیم نمی‌کند. اصول اسلامی با این اقتصاد سازگارتر است و تقریباً تمامی دنیا به سوی این اقتصاد می‌رود.

اقتصاد دولتی هم، که مصداق بارز آن نظام‌های سوسیالیستی و کمونیستی بودند، با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تحولات و تعدیلات ایجاد شده در اقتصاد کشورهای چینی تقریباً منسوخ گردیده و حتی مدعیان سابق آن هم دیگر دست از تفکر خود برداشته‌اند، کشور ما ابتدا با پیدایش شرایط جنگی و برخی مسائل دیگر در کشور، ناگزیر از تصدی دولت در همهء بخش‌ها شد که پس از برطرف شدن آن شرایط و در دوران سازندگی

توجه بیش‌تری به کاهش این تصدی‌گری در بخش اقتصاد شد و واگذاری فعالیت‌های اقتصادی به بخش خصوصی و تعاونی در دستور کار دولت و برنامه‌های آن قرار گرفت؛ ولی مشکل اصلی و اساسی در فرایند رسیدن به مرحله خصوصی‌سازی پدید آمد. به طوری که در برنامه‌های دوم، سوم و چهارم توسعه بر خصوصی‌سازی تأکید شد؛ اما در عمل این اقدام صورت نگرفت.

هر گام که به سوی خصوصی‌سازی برداشته می‌شد، هم‌زمان حجم دولت در بخش دیگری افزایش می‌یافت و تصدی‌گری دولتی عمق بیش‌تری پیدا می‌کرد و حتی ایجاد بورس که برای حیات اقتصادی بخش خصوصی ضروری است، به گونه‌ای شکل گرفت که در حال حاضر حد اقل، ۰۷ درصد سهام آن [متعلق] به بانک‌ها و شرکت‌های دولتی است که این با فلسفه بورس مغایرت دارد.

برای تحقق خصوصی‌سازی باید جدول عملیاتی ویژه‌ای تنظیم شود که همه موارد در آن احصا گردد. تا وقتی که تصدی‌گری عظیم اقتصادی دولت و نهادهای عمومی کاهش نیابد و اقتصاد بازار و رقابت کامل در بخش‌های اقتصادی اعم از خصوصی و تعاونی - که در قانون اساسی به آن تصریح شده است و سیاست‌های اقتصادی کلان مجمع تشخیص نیز آن را ترسیم نموده است -

به‌طور جدی و کامل ایجاد نشود و دولت تنها نقش هدایت و سیاست‌گذاری و تلاش در ایجاد رقابت‌های اقتصادی سالم را دنبال نکند. نباید انتظار اصلاح اوضاع اقتصادی کشور و بهره‌وری صحیح از منابع را داشت.

۲- مسائل امنیت سرمایه و حرمت سرمایه‌گذار

از دیگر مسائل ساختاری در اقتصاد کشور، بحث امنیت سرمایه‌گذاری و حرمت سرمایه‌گذار است. در یک اقتصاد رقابتی که با هدف رونق، رشد همه جانبه، ایجاد اشتغال و بهره‌گیری از ظرفیت‌های بر زمین مانده شکل می‌گیرد، امنیت روانی و مادی برای سرمایه و حفظ حرمت و احترام اجتماعی برای سرمایه‌گذار نقش بسیار مهمی دارد.

سرمایه‌گذاری که می‌داند مالش در یک کشور محفوظ است و به آسانی مورد مصادره یا توقیف قرار نمی‌گیرد و به او به عنوان یک انسان مولد و خدمت‌کننده به جامعه و مردم و نه به عنوان یک زالو صفت و طمع‌کار نگاه می‌شود؛ برای تولید و فعالیت اقتصادی و هزینه‌های بیشتر تشویق می‌شود. در همه‌ی دنیا با درک این ضرورت برای سرمایه‌گذار و افراد کارآفرین احترام ویژه حقوقی و اجتماعی و حتی سیاسی قائل هستند و با سوءظن به او نگاه نمی‌کنند.

تمام تلاش دنیا، ایجاد جاذبه برای سرمایه‌گذاران است و چون حساسیت این مسأله را می‌دانند، مصالح مهم را فدای مصالح کم اهمیت نمی‌نمایند. کشورهایی که به هر طریق برای سرمایه‌گذاران محیطی ناامن و نامناسب فراهم کرده‌اند، با پدیده فرار سرمایه و مفاسد اقتصادی زیادی مواجه می‌شوند. سرمایه‌گذاران به کشورهای دیگر می‌روند و مال، تجربه و ابتکار و خلاقیت خود را در آنجا هزینه کرده و سود آن را به جیب کشور میزبان می‌ریزند.

در نتیجه برای شهروندان بیگانه اشتغال فراهم می‌آید؛ و در وطن اصلی‌اش بیکاری بیداد می‌کند. زیرا اشتغال به وسیله‌ی عامل سرمایه و مدیریت کارآمد در جامعه ایجاد می‌شود و بدین ترتیب ارتقا و رونق سیستم‌های بانکی، بیمه، مالیات و درآمدهای دولت و عمران و آبادی‌ها برای کشور بیگانه خواهد بود و کشور ما نه تنها از عوامل اصلی تولید و اقتصاد بهره نبرده؛ که به وسیله‌ی فعال شدن آن نیروها در کشورهای خارجی سایر ظرفیت‌ها و امکانات و فرصت‌ها و ثروت‌های ملی نیز به خارج کشیده خواهد شد. این نه یک فساد اکبر؛ بلکه یک فاجعه‌ی بزرگ اقتصادی است که باید به دولت مردان در این خصوص هشدار داد.

در همین بحث و مبحث امنیت سرمایه باید توجه کنیم که حضور برخی نهادهای دولتی برخوردار از اطلاعات و انحصارات

دولتی یا توانایی‌های اعطایی ویژه در فعالیتهای اقتصادی، یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد فضای غیررقابتی و ناسالم است که سرمایه‌گذاران را ناامید و فراری می‌سازد. برای تحقق رقابت اقتصادی صحیح و سالم لازم است که از حضور دستگاه‌های دولتی و شبه دولتی و انحصارگری آنان در عرصه‌های اقتصادی جلوگیری شود و در غیر این صورت سیاست‌های خصوصی‌سازی و ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری داخلی یا خارجی که مصوب تشخیص مصلحت است شعاری بیش نخواهد بود.

۳- پیچیدگی مقررات

سومین عامل و مسأله ساختاری در اقتصاد ما پیچیدگی و نامتناسب بودن مقررات است. در جهان امروز، مقررات اقتصادی و مالی بسیار شفاف، ساده، سریع و در عین حال دقیق و ثابت و لایتغیر است. سیستم‌های بانکی، گمرکی، مالیاتی و امثال آن در کشور ما آن‌قدر پیچ و خم دارد که بسیاری از سرمایه‌گذاران ترجیح می‌دهند یا اصلاً در آن وارد نشوند یا از طریق غیرقانونی و با پرداخت رشوه و زد و بندها هرچه زودتر و خارج از مراحل سخت و پیچیده اداری و مقررات به مقصود خود برسند که این خود زمینه مشکلات و مفسد اقتصادی زیادی می‌شود.

فرایند ورود و خروج مجاز کالا به ایران آنقدر پیچیده و طولانی و دارای ایستگاه‌ها و مراحل متعددی است که شاید ماه‌ها طول بکشد تا یک بازرگان و یا کارخانه‌دار بتواند با هزار واسطه کالای خود را ترخیص کند. برخلاف کشورهای دیگر که امروزه این‌گونه تسهیلات بانکی یا خدمات گمرکی و بازرگانی و ثبتي و غیره با روش‌های پیشرفته‌ی سریع و شفاف با کم‌ترین هزینه انجام می‌گیرد. چنین است که راه قاچاق کالا و اقتصاد زیرزمینی در کشور باز می‌شود که خود این مسأله افزون بر اینکه یک فساد و خلاف است، گمرکات و بنادر و اقتصاد کشورهای هم‌جوار را رونق می‌بخشد و اقتصاد کشور ما را ضعیف و ناتوان می‌سازد.

امنیت اقتصادی

بحث امنیت اقتصادی یکی از مباحث بسیار اساسی است که خوشبختانه در سیاست‌های کلان مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام هم ضمن سیاست‌های کلان اقتصادی تصویب شده است. امنیت اقتصادی و نیز حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش‌های خصوصی، ضمن مصوبات مجمع تشخیص در سیاست‌های کلان اقتصادی آمده است. پس اصل موضوع روشن و مشخص است و بحثی در آن نیست، آن چه عرض شد تشریح اوضاع فعلی کشور از نظر اقتصادی بود و این که امنیت اقتصادی در شرایط

فعلی چگونه باید تأمین شود و چه آسیب‌ها و لطمه‌هایی امروز به این امنیت اقتصادی کشور وارد می‌شود. به هیچ وجه، منظور این نیست که امنیت اقتصادی جایگزین مبارزه با مفاسد اقتصادی شود، اصلاً چنین مسئله‌ای مطرح نیست. مبارزه با مفاسد اقتصادی جایگاه خودش را دارد^(۱).

ظرفیت‌های عظیمی که در کشور ما برای یک جهش اقتصادی و تحولات بزرگ اقتصادی موجود است و در سند چشم‌انداز به آن توجه شده و بر اساس آن گفته شده که در ظرف بیست سال آینده، کشور ما باید کشور اول منطقه باشد. کشورهای مجاور ما غالباً از اکثر این ظرفیت‌ها محروم‌اند، ولی از یکی دو تا فرصت‌هایی که دارند خوب استفاده کرده و توانستند به رونق اقتصادی برسند و رشد اقتصادی‌شان بالاتر از ماست.

این فساد اکبر، اصل اقتصاد کشور را به هم می‌زند، بر خلاف آن فسادهای خرد که البته از نظر حقوقی جرم است و باید با آن برخورد شود و برخورد هم شده، ولی به اصل بنیان اقتصادی کشور و ثروت ملی، آسیب جدی نمی‌رساند. اگر این فساد اکبر اصلاح شود، اشتغال ایجاد می‌شود، بیکاری کم می‌شود، تورم کمتر خواهد شد، بازارهای رقابتی توسعه پیدا کند و اقتصاد رونق خواهد گرفت، فقر کم می‌شود و این خود خیلی از زمینه‌های فساد را از بین

۱ - مصاحبه اختصاصی با واحد مرکزی خبر در مورد امنیت اقتصادی تاریخ ۸۴/۹/۱

می‌برد. اگر پیچیدگی‌های مقررات ما حل شود، سیستم بانکی ما اصلاح شود، از تکنیک‌های پیشرفته روز استفاده شود که در سرعت و شفافیت بخشیدن به کارها بسیار مؤثر است و دیگر نمی‌توان گزارش خلاف داد یا در مناقصه‌ها دخالت کرد - این‌ها همه امروز با روش‌های فنی و علمی با فناوری‌های جدید انجام می‌گیرد - این خودش مانع از بسیاری از فسادهای نوع اول خواهد شد. بنابراین، ما باید به دفع این فساد اکبر اولویت و اهمیت بدهیم، البته این به آن معنا نیست که با مفسد نوع اول برخورد نشود.

بحث اعلان اسامی مفسدان، بحث اطلاع‌رسانی است، این بحث جنبی است، من هم بارها عرض کردم که اطلاع‌رسانی قوه قضائیه نسبت به پرونده‌ای که محکومیتش قطعی نشده، اشکال قانونی دارد. خیلی از این پرونده‌هایی که در مطبوعات به عنوان پرونده‌های مفسد اقتصادی نام برده می‌شود، اصلاً مفسد اقتصادی نیستند، یا در مبلغ آنها مبالغه شده است. اما پرونده‌هایی که حکم آنها قطعی شده است، گفتیم اعلام شود، ولی اعلام آن هم باید طوری صورت گیرد که فضای سیاسی نسبت به یک جناح، ایجاد نشود. و امنیت اقتصادی کشور آسیب نبیند.

ما بایستی در عمل و نه در شعار نشان دهیم که به مالکیت سرمایه احترام می‌گذاریم، به کسی که از سرمایه به طور صحیح و سالم استفاده می‌کند، تولید می‌کند، درست تجارت می‌کند، در

کشاورزی یا صنعت سرمایه‌گذاری می‌کند، با دید یک انسان محترم نگاه می‌کنیم. از نظر شرع و نظام اسلامی به او به عنوان یک انسان ارزشی نگاه کنیم؛ چون خود تولید ثروت یک ارزش است. تحت تأثیر فرهنگ مارکسیسمی به آن نگاه نکنیم که گویا این شخص ارزش افزوده دیگران را دزدیده و زالو صفت است. این حرف‌ها در فقه و فرهنگ اسلامی ما درست نیست، در مکتب اسلام تولید ثروت نه تنها ناپسند نیست، بلکه ارزش است. مولد اقتصادی اگر بتواند چند هزار کارگر را به کار گیرد و زندگی آنها را تأمین کند و درآمد شرافتمندانه برای آنان ایجاد کند و خانواده‌های آنها را حفظ کند، از نظر اسلام این ارزش است، خدمت به جامعه است، خدمت به خلق عبادت است. البته این به آن معنا نیست که به او اجازه داده شود که رانت‌خواری کند، اختلاس کند، از ثروت‌های عمومی سوء استفاده کند.

در عهدنامه امام علیه السلام به مالک آمده است به اشخاصی که خدمات اقتصادی کلانی در جامعه می‌کنند توجه کن، خدمت کن، به آنها احترام بگذار. ما بایستی به سمت این فرهنگ برویم که اصل تولید ثروت را یک ارزش بدانیم و کسی که این کار را می‌کند مخصوصاً اگر با قصد خدمت باشد، باید او را تشویق کنیم و برای او احترام قائل باشیم. باید قوانینی را که مانع از این کار می‌شود پالایش و اصلاح کنیم، سیستم‌ها و مقررات اقتصادیمان را طوری کنیم که در جهت تسهیل سرمایه‌گذاری و خدمات اقتصادی باشد. فضای

عمومی جامعه دینی ما نیز هر نفع مادی را با یک نفع معنوی آمیخته است و از راه ایجاد انگیزه‌های معنوی می‌تواند به شکوفایی اقتصادی کمک کند.

در مورد مبارزه با جرایم و مفسد اقتصادی نیز باید قوانین و مقررات و ساختارها را اصلاح کرد تا زمینه فساد و تخلف وجود نداشته باشد. ما این درب را در قوانین و مقرراتمان باز گذاشتیم، در تبصره‌های قانون بودجه به دستگاه‌های اجرایی اختیارات زیادی داده می‌شود که فعالیت اقتصادی کنند، بعد می‌خواهیم با مفسد برخورد شود. این نمی‌شود، مگر برخورد با یک پرونده یا دو پرونده و سه پرونده، چه فایده دارد؟ وقتی آن درها باز باشد، مفسد مثل سیل وارد می‌شود. پس اولاً برای مبارزه با مفسد اقتصادی خرد هم پیشگیری و اصلاح ساختارها لازم است، اطلاع‌رسانی و اعلام اسم‌ها هم یکی از راه‌هاست، ولی به صرف اطلاع‌رسانی مشکلی حل نمی‌شود، اینکه همواره بگوییم این بد است و آن فاسد است، این خودش اثرات بدی در جامعه دارد، چنین القا می‌کند که همه مدیران فاسدند. مقررات و ساختارها باید اصلاح شود، باید جلوی این منافذ را بگیریم تا کسی قدرت و امکان خلاف‌کاری نداشته باشد.

در راستای حمایت از فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران اقتصادی سالم و مشروع باید آن را اصل قرار دهیم، اصل آن است که جامعه

ما از نظر اقتصادی جامعه فعالی باشد، همه ظرفیت‌های عظیم ما، چه در کشاورزی، چه در صنعت و چه در خدمات و سرویس‌دهی‌ها و تسهیلات مالی و پولی، باید به بهره‌برداری برسد. امروز بعضی از کشورهای همجوار ما بر اساس همین سرویس‌دهی خوب بانکی و پولی، درآمدهای عظیمی برای کشورشان تأمین کردند. من رفته بودم بحرین، بحرین نفت چندانی ندارد، یکی از عوامل مهمی که بحرین توانسته خودش را حفظ کند و پایه‌پای کشورهای همجوار خودش مانند امارات و سعودی رشد کند، استفاده از تسهیلات بانکی است، بانک‌های بحرین در این منطقه شبیه بانک‌های سوئیس است.

اگر این ظرفیت‌های عظیم که در کشور ما هست خوب به کار گرفته شود، خیلی از این فسادها خود به خود رفع خواهد شد، آنچه هم باقی ماند با آن برخورد می‌شود. پس ما برای رسیدن به اهداف و مقاصد بلند چشم‌انداز و سیاست‌های توسعه و رشد اقتصادی که مورد توجه همه مسئولین است و بحثی در آن نیست، باید کارهای اصولی انجام دهیم، ساختارها اصلاح شود، این قوانین دست و پاگیر رفع شود، سیستم بانکی و سرویس‌دهی اقتصادی بانک‌های ما اصلاح شود، نظام بیمه، نظام گمرکی، نظام مالیاتی ما، تمام این بخش‌ها بایستی بازنگری و اصلاح شود. علاوه بر این، حرمت مولدان و فعالان اقتصادی حفظ شد، در اسلام، مالکیت محترم است، استفاده از سرمایه‌ها نه تنها مشروع است، بلکه ارزش است.

البته عمده سیاست‌های اقتصادی، مالی، پولی، بانکی، مسایل مربوط به گمرک‌ها، مسایل مربوط به مقررات بازرگانی و صادرات واردات، مالیات، همه در حوزه مسئولیت‌های دولت است، بخشی از آن هم مانند حمایت حقوقی از سرمایه‌گذاری، مربوط به قوه قضائیه است. حتی تدوین یک آیین دادرسی ویژه برای مسایلی که مربوط به فعالان اقتصادی است نیز پیش‌بینی شده است. من شنیدم در بعضی از کشورها برای مولدان اقتصادی حتی قوانین راهنمایی و رانندگی هم نسبت به دیگران متفاوت است، یعنی اگر ماشین او جایی تصادف کرد، برخورد پلیس راهنمایی و رانندگی با او فرق می‌کند تا با یک آدم عادی. این قدر احترام می‌گذارند به فعال اقتصادی. جا دارد آیین دادرسی خاص برای این افراد بگذاریم. کسی که هزار نفر یا ده هزار نفر کارگر دارد اگر یک جا چک او برگشت، قاضی نباید با چک برگشتی او مثل چک یک کلاهبردار برخورد کند. آیین دادرسی برای شخصی که فعالیت بزرگ اقتصادی سالم در کشور دارد بایستی با دیگران فرق کند، اینها بایستی تفکیک شود.

من به قضات عزیز می‌گویم که در رسیدگی به پرونده‌های مهم اقتصادی این مسایل را رعایت کنند. کاری نکنند که توسعه اقتصادی کشور ضربه بخورد. قاضی بایستی حرمت و شوون این افراد را حفظ کند و به خاطر یک دستمال، قیصریه را آتش نزند. به خاطر یک اختلاف جزئی در کارخانه‌ای بر سر زمین یا اجاره،

کاری نکنند که صاحب آن مجبور شود کارخانه‌اش را ببندد و آن همه کارگر بیکار شوند. مخصوصاً دادستان‌ها و دادیارها که مسایل کیفری در اختیار آنهاست باید خیلی در این مسایل دقت کنند. در دنیا روی این مسایل حساسیت شدیدی دارند و اینها را از جرایم دیگر جدا کردند.

اگر از یک کارخانه‌دار مولد اقتصادی، شکایتی شود، هیچ‌گاه دادگاه نمی‌تواند ابتدائاً او را احضار کند، در آیین دادرسی آنها آمده که ابتدا باید با اتحادیه مربوطه مکاتبه کنند و آن شخص به اتحادیه صنفی که عضو آن است، مراجعه می‌کند. دنیا این مشکلات را این‌گونه حل کرده است. وقتی پای سندیکا به میان می‌آید، هم بهتر می‌تواند از عضو خود دفاع کند و هم آن شخص خودش را در مقابل سندیکا مسئول می‌داند و نمی‌تواند خلاف کند. باید از این روش‌ها استفاده کرد، این‌ها در دنیا راه‌های رفته است، امروز کشورهایی که از نظر اقتصادی پیشرفت کرده‌اند، فساد اقتصادی‌شان هم پایین است، من سنگاپور را مثال می‌زنم، آنها این روش‌ها را به کار گرفته‌اند و از مفاسد اقتصادی در جامعه خودشان پیشگیری کرده‌اند.

هدف مدیریت اسلامی این است که هم جامعه را از نظر روابط اقتصادی سالم کند و هم رونق اقتصادی ایجاد کند. این مقصد و مطلوب ما بوده و هست، در فرمان رهبری بر آن تأکید شده، در

بحث‌های ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی هم با شدت دنبال شده است. ان‌شاءالله امیدواریم با همکاری هر سه قوه، به این هدف دست یابیم.

علل این فساد اکبر را پیدا کنید و ببینید چرا در جامعه ما فرار سرمایه هست، چرا جاذبه کشورهای همجوار برای جذب سرمایه‌داران ایرانی بیشتر از ما شده است؟ ما که ظرفیت‌ها و امکاناتمان خیلی بیشتر از آنهاست، کشور ما خیلی پهناتر از آنهاست، فضای آبی و خاکیمان چندین برابر آنهاست، آنها در مقابل ما چیزی ندارند، نیروی انسانی که عمده‌ترین عامل تولید و رشد اقتصادی است در کشور ما با کشورهای طراز اول دنیا قابل مقایسه است. با این همه چرا قادر به جذب سرمایه‌های خود نیستیم؟ آسیب‌هایی را که باعث این فساد کلان؛ یعنی فرار مغزها و فرار سرمایه‌های ما شده است، شناسایی کنید. چه برخوردهایی در ادارات ما می‌شود که نتیجه‌اش این شده است؟ دستگاه‌های امنیتی ما چه دخالت‌هایی در امور اقتصادی کردند که این وضع برای ما پیش آمده است؟ جلوی اینها را بگیرید، اینها فساد است.

این شرکت نوشابه سعودی که حالا ما محصولات آن را وارد می‌کنیم، صاحب سرمایه آن ایرانی است، سرمایه‌اش را آورده بود که در ایران این شرکت را تأسیس کند و محصولات آن را از اینجا

به کشورهای دیگر صادر کند، آن قدر او را در پیچ و خم اداری معطل کردند و مانع تراشی کردند تا مجبور شد و رفت و در عربستان سعودی این شرکت را تأسیس کرد که حالا سودش برای آنها، مالیاتش برای آنها و اشتغال برای آنهاست. چه ساختارهای غلطی و چه برخوردهای نادرستی و چه دخالت‌های بی‌جا و چه قوانین دست و پاگیری ما داریم که جلوی این سرمایه‌گذاری‌ها را می‌گیرد؟ کسی باید از هفت خان رستم بگذرد تا بتواند کالای مُجازی را وارد کشور کند و یا کارخانه‌ای را تولید کند. اما در کشورهای دیگر برای این کار تشویقش می‌کنند و ظرف چند ساعت کارهای او را انجام می‌دهند.

این‌ها فسادهای ساختاری کشور است، سازمان بازرسی، دیوان محاسبات و سازمان حسابرسی که نهادهای نظارتی در هر سه قوه هستند، روی این مسایل تمرکز کنند و ریشه این مفاسد را در ساختار و مقررات اداری و اقتصادی و حقوقی کشور شناسایی کنند.

امیدواریم این سخنان را که همه می‌دانند به قصد خدمت است و سخن تازه‌ای هم نیست، و دیگران بیشتر از ما شاید بدانند، مورد توجه قرار گیرد و به آن جنبه‌ی عملی داده شود. دیدار با به رؤسای دادگستری گفتم: به قضات خودتان این فرهنگ را بیاموزید که به سرمایه‌گذار با احترام و با دید ارزشی

نگاه شود، تحت عنوان مبارزه بامفاسد اقتصادی، راه خودمان را گم نکنیم، مقصود از مبارزه با مفاسد اقتصادی، مبارزه با قاچاق و پولشویی و زمین‌خواری و امثال آن می‌باشد که هم از نظر اقتصادی مضر است و هم جرم است. اما سرمایه‌گذاران درست کار دارند خدمت می‌کنند، باید تشویق و حمایت شوند تا احساس امنیت کنند^(۱).

احترام اسلام برای مالکیت مشروع

اسلام برای مالکیت مشروع احترام بسیار ویژه‌ای قائل است با مالکیت غیرمشروع نیز خیلی جدی برخورد می‌کند. مالکیت مشروع باید به عنوان یک اصل مهم در بخش قضایی و هم در بخش اقتصادی مورد توجه قرار گیرد. از نظر وی حرمت بخشیدن به مالکیت مشروع و حلال، احترام به شخص مالک است و نوعی امنیت اقتصادی و اجتماعی ایجاد می‌کند و اگر این اصل متزلزل شود، جامعه به ویژه از نظر اقتصادی آسیب ببیند. رویکرد قوه قضاییه در مقابله با مفاسد اقتصادی، بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌ها برای انجام این وظیفه مهم تا حصول به مرحله مطلوب از نتایج است و این موضوع مسوولیت‌های متنوع دستگاه قضایی مطابق تصریحات قانون اساسی به شمار می‌آید.

۱ - رئیس و معاونان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی تاریخ ۱۸/۵/۸۳

اقسام مفاسد اقتصادی^(۱)

مفاسد اقتصادی دو قسم است، یک قسم مربوط به ادارات دولتی و مسئولین دستگاه‌های اجرایی است که فرمان رهبری بیشتر متوجه این بخش بود و ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی برای آن تشکیل شد. در این بخش کارهای مثبت و ارزنده‌ای شده است که البته خیلی از آنها در رسانه‌ها نیامده است. امروز در دستگاه‌های دولتی دیگر آن دست و دل بازی‌ها و سوءاستفاده‌هایی که از انحصارات و رانت‌های دولتی بوده، خیلی کم شده است.

قسم دیگر مفاسد اقتصادی مربوط به بخش خصوصی است، مثل کلاهبرداری‌هایی که می‌شود. این مفاسد اقتصادی در دستور کار ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی نیست و مربوط به دستگاه قضایی و ضابطین است. مفاسد اقتصادی از قبیل گلدکوئیست ربطی به دولت ندارد، بایستی با آن برخورد قضایی و انتظامی بشود. انواع مفاسد اقتصادی برخی مفاسد اقتصادی در واقع جرایمی است مانند رشوه‌گیری، کلاهبرداری، رانت‌خواری که این مسایل از نظر قانون جرم است و مجازات‌هایی هم در قانون دارد. بایستی با این قبیل جرایم که بخشی از آن مربوط به ثروت‌های ملی و دستگاه‌های دولتی است، قاطعانه و البته مدبرانه برخورد شود. مهم‌تر از برخورد مستقیم با این جرایم، آن است که از زمینه‌های تحقق این جرایم پیشگیری شود.

۱ - مصاحبه بعد از جلسه مبارزه با مفاسد اقتصادی ۸۴/۴/۲۹

نوع دیگری از این مفاسد اقتصادی داریم که ممکن است بزهکار و مجرمی هم در کار نباشد، ولی سیستم و ساختار ضعیف اقتصادی، بد عمل کردن دستگاه‌ها، ابهام و پیچیدگی در قوانین و مقررات، فضاهای تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی نادرستی که خودمان ایجاد می‌کنیم، سخنان نسنجیده و نگران‌کننده برخی مسئولین و مدیران و نمایندگان مجلس، تبلیغات سوء و سیاه‌نمایی‌هایی که دشمن می‌کند و می‌کوشد مدیریت ما را مخصوصاً در بخش اقتصادی ناکارآمد جلوه دهد، مجموعه این عوامل دست به دست هم می‌دهد و یک فساد بزرگ اقتصادی را ایجاد می‌کند که آن فرار سرمایه‌ها از کشور است.

در بخش‌های اجرایی که مربوط به مسایل اقتصادی است و با منابع عظیم ثروت‌های ملی سر و کار دارند مثل وزارت نفت، وزارت معادن، وزارت اقتصاد و دارایی، سازمان برنامه بودجه، وزارت صنعت، وزارت کشاورزی، بنگاه‌های اقتصادی، سیستم بانکی و پولی، گمرک‌ها، دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی که در مسایل فعالیت‌هایی را دارند، شهرداری‌ها، پیچیدگی‌ها و ابهام‌ها و اشکالاتی که در مقررات متنوع این نهادها وجود دارد، دست به دست هم داده و سبب فرار سرمایه‌ها از کشور خواهد شد. اگر هم سرمایه‌ها فرار نکنند، در اموری از قبیل واسطه‌گری و دلالی و بورس‌بازی و فعالیت‌های غیرمولد و غیرمفید اقتصادی به کار گرفته خواهند شد و صرف توسعه اقتصادی کشور و رونق و

مهیا کردن زیرساخت‌های اقتصادی کشور نخواهد شد، که این خود از بیماری‌های اقتصادی است.

مفهوم مبارزه با مفساد اقتصادی

مبارزه با مفساد اقتصادی به معنای صرفاً مجازات نیست. اصلاً مبارزه با هر چیزی با هر ناهنجاری و هر جرمی به این معنا نیست که فرد را بگیریم شلاق بزنیم یا به زندان بیندازیم. این شکل ساده و ابتدایی مبارزه است. مبارزه درست این است که همه جوانب و مسائل در نظر گرفته شده و طوری مبارزه شود که آن ناهنجاری و فساد با کمترین هزینه از بین برود و زمینه رشد و ترقی درست بشود.

به عبارت دیگر یکی از ارکان مبارزه پیشگیری است. در واقع کاری کنیم این جرم دیگر شکل نگیرد، والا اگر ما نتوانیم جلوی تحقق جرم را بگیریم این فساد مدام شکل می‌گیرد. اینکه ما روزی ده تا یا صد تا مفسد بگیریم و زندان بیندازیم این مبارزه نیست. این مبارزه ناقصی است. کسی که می‌خواهد مبارزه کند باید ببیند ریشه آن فسادها که شکل می‌گیرد چیست؟ آن ریشه‌ها را باید کند. بقیه جرایم هم همین‌طور است. لذا در قانون اساسی هم در وظایف قوه قضائیه بحث پیشگیری و سالم‌سازی جامعه آمده است.

چیستی فساد اقتصادی و چگونگی برخورد با آن

گاهی گمان برده می‌شود که مفاسد اقتصادی تنها اختلاس یا ارتشا و رانت‌خواری در دستگاه‌های دولتی است، درحالی‌که آنچه مفاسد اقتصادی خوانده می‌شود به دو دسته قابل تقسیم است؛

۱ - جرائم اقتصادی و مالی همچون اختلاس، رانت‌خواری، زمین‌خواری، سوءاستفاده از منابع عمومی یا اطلاعات و انحصارات دولتی

۲ - فساد سیستم‌های اقتصادی و اداری که موجب رکود اقتصاد تضييع فرصت‌ها و هرز رفتن منابع عظیم اقتصادی کشور و کاهش بهره‌وری اقتصادی می‌گردد. به نظر من این فساد بسیار مهم‌تر و بزرگ‌تر از اولی است. زیرا نتیجه این فساد، عدم رشد و توسعه و نیز ممانعت از رونق اقتصادی و از سوی دیگر افزایش بیکاری، فقر، رکود اقتصادی، اقتصاد زیرزمینی و قاچاق و تضييع منابع و فرصت‌هاست. این نوع دوم را می‌توان فساد اقتصادی اکبر نامید؛ به عبارت دیگر از دیدگاه اقتصاد کلان، اختلاس و ارتشا و از این قبیل هر قدر هم گسترده باشد، یک فساد حقوقی و جرم و بزه است؛ اما فساد اقتصادی به شمار نمی‌رود؛ زیرا به هر حال این مال از چرخه مالی و اقتصادی کشور خارج نشده و صرفاً مالکیت آن به ناحق متغیر گشته است.

فساد اقتصادی در اقتصاد کلان - و نه آنچه در ذهن‌ها امروز مرسوم گشته است - به خروج سرمایه و سایر عوامل تولید و رونق اقتصادی از کشور و در نتیجه رکود و عقب‌ماندگی اقتصادی و یا تضییع منابع و فرصت‌های عظیم ملی تعبیر می‌گردد.

عامل بروز این فساد اقتصادی، همان مشکلات ساختاری در اقتصاد است و تا آن مشکلات اصلی حل نشود، هرگونه برخورد قضائی و نظارتی با تخلفات راه به جایی نبرده و حتی خاصیت مسکن [...] کوتاه‌مدت را هم ندارد.

نکته ظریف دیگر آن‌که وقتی همین جسم و سیستم بیمار بخواهد مورد سخت‌گیری‌های نظارتی و بی‌رویه قرار گیرد، منجر به ایجاد فضای ناامنی و دلهره و ترس برای نیروهای فعال یا مدیران سالم اقتصادی گردیده و نحیف‌تر خواهد شد و خود این مسأله مشکلی بر سایر مشکلات در مسیر رونق اقتصادی می‌افزاید.

اندک سرمایه‌گذارانی که علی‌رغم وجود مقررات دست و پا گیر و خلق الساعه و نابسامانی و رقابت‌های بخش دولتی قصد دارند کاری اقتصادی، مفید و سالم انجام دهند، با شینده شدن سر و صدای این برخوردها و از ترس اینکه سرمایه‌گذاری آنان نیز مشمول همان سر و صداها و بی‌حرمتی‌ها شود، عطای آن را به لقایش می‌بخشند و به فکر سرمایه‌گذاری در کشورهای هم‌جوار

و خارجی می‌افتند، و این کار درست مثل این است که بخشی از امکانات و فرصت‌ها و منابع اقتصادی کشور ما به دولت خارجی تقدیم گردد. حضور حدود ده هزار شرکت ایرانی با سرمایه و فکر و علم و منابع دیگر ایرانی در کشورهای حاشیه خلیج آیا معنایی غیر از این دارد؟

البته مقابله با تخلف و جرائم اقتصادی و فساد مالی باید قاطع باشد و در عین حال، به گونه‌ای انجام گیرد که موجب اطمینان بیشتر برای سرمایه‌گذاری سالم شود؛ یعنی طوری باشد که هم‌زمان از سرمایه‌گذاران درست کار حمایت کند و به سرمایه‌گذار و سرمایه‌گذاری او با دیده احترام و خدمت به جامعه بنگرد و در راستای جلوگیری از دخالت‌ها و رقابت‌های دولتی و شبه دولتی و توسعه پایدار رقابت اقتصادی آزاد و سالم و گسترش آن برای همه بنگاه‌های اقتصادی بخش خصوصی و تعاونی باشد.

دستگاه‌های قضائی، امنیتی و انتظامی هم باید بدانند که در مسائل اقتصادی اهمیت یک احضار یا یک بازداشت خیلی زیاد است. چه بسا یک حرکت نسنجیده چند سرمایه‌گذار را از کشور فراری دهد و صدها کارگر و کارمند را بیکار و گرسنه روی دست دولت و جامعه بگذارد و یا یک پروژه ملی را متوقف و نابود کند.

باید همه دستگاه‌های نظارتی و بازرسی و قضائی نحوه برخورد با مفاسد اقتصادی را فرا بگیرند و برای یک مسأله کوچک

یک فساد واقعی ایجاد نکنند و بدون تدبیر و جامع‌نگری و اعمال رویه‌هایی متناسب اقدام نکنند و در این رابطه لازم است از شیوه‌های معمول در کشورهای پیشرفته اقتصاد برای مبارزه با مفاسد اقتصادی استفاده شود.

نظارت بر بخش خصوصی و دارایی‌های مردم باید حتی الا مکان نامحسوس و پیش‌گیرانه باشد. این کار که همه سرمایه‌ها به وسیله دستگاه‌های امنیتی و نظارتی دولتی و یا قضائی به‌طور فیزیکی مورد بازرسی و مؤاخذه قرار گیرند، دیگر در دنیا منسوخ شده است؛ زیرا مانع از رونق و رشد اقتصادی می‌شود.

امروزه دیگر کلیه این موارد به صورت فنی و آسان از طریق سیستم‌های بانکی و مالی فعال انجام می‌گیرد و همه آنها به گونه دقیق‌تر و گسترده‌تر و درعین حال سالم‌تر در کشورهای پیشرفته اقتصادی آرام و بدون تنش انجام می‌شود. در این رابطه ما نیاز به اصلاح قوانین و مقررات و اصلاح رویه‌ها و روش‌های نظارتی و اصلاح ساختارها داریم.

مفاسد اقتصادی تهدیدی جدی علیه حکومت اسلامی^(۱)

من معتقدم هیچ کس به اندازه من در پرونده‌های مفاسد اقتصادی خرد نشده و وقت نگذاشته و دقت و بررسی نکرده است،

۱ - دیدار با مجمع نمایندگان استان کرمانشاه ۸۴/۸/۱۴

من قصدم این است که ریشه‌های اصلی مفسد اقتصادی را که در قوه قضائیه به واسطه تجربه به آن رسیدم - برای نمایندگان محترم بیان کنم تا در تعیین اولویت‌ها راهمان را گم نکنیم و به کاری پردازیم که اولویت‌دار نیست و از آنچه اولویت‌دار و اصلی است، غافل بمانیم.

من معتقدم که اگر ما به این فساد اکبر توجه نکنیم، همه ما - مجلس، قوه قضائیه و دولت جدید با همه وحدت و همسویی و همفکری که دارند - می‌بازیم و من این خطر را جدی می‌بینم. من اهل شعار دادن نیستم و دنبال این هم نیستم که بخواهم کسی از من تعریف کند، درصدد اصلاح قوه قضائیه هستم و تاکنون هم به اندازه توان خودم، تغییراتی داده‌ام که ممکن است محدود بوده ولی بالاخره اصلاح بوده و هیچ کس نمی‌تواند آنها را انکار کند. حالا هم نسبت به اقتصاد کشور این خطر را دارم می‌بینم، آنچه در آنجا گفتم هشدار است، من جداً هشدار می‌دهم - بحث قوه قضائیه، قوه مجریه، قوه مقننه هم نیست، بلکه به همگی مربوط است - این را جدی بگیرید و به فکر مشکل اقتصاد مملکت باشید. ما داریم در سرایشی می‌افتیم، اگر در سرایشی بیفتیم، رونق اقتصادی را یک شبه می‌شود خراب کرد ولی شاید ده سال نشود که آن را برگرداند. دولت و مجلس و قوه قضائیه چشمشان را نبندند که این کار در حوزه اختیارات این قوه یا آن قوه است.

اگر ما به این وضع نگران‌کننده توجه جدی نکنیم، یکدفعه خواهیم دید همه چیز از هم پاشیده و بایستی دولت و مجلس و قوه قضائیه ده سال تلاش کنند و تازه برگردیم به وضع اول. من واقعا احساس می‌کنم که یک خطر جدی در پیش است، این خطر هم متوجه یک قوه و یک شخص نیست، بلکه همگی را تهدید می‌کند.

زمینه‌های ساختاری فساد اقتصادی در ایران و راهکارهای مقابله با آن

در مبارزه با مفاسد اقتصادی و پی‌گیری فرمان مقام معظم رهبری همگی می‌دانند که قوه قضائیه پیش‌تاز است. مبنای صدور فرمان ۸ ماده‌ای مقام معظم رهبری، گزارش‌های بخش‌های نظارتی دستگاه قضائیه و نیز رسیدگی به پرونده‌های قضائی در محاکم بود.

ایشان (مقام معظم رهبری) برای جلوگیری از توسعه آسیب‌ها به مانند سایر مواردی که رهنمودهای حکیمانه مطرح می‌نمایند، آن دستور مهم را صادر فرمودند. ولی از آنجا که واضح بود تنها یک دستگاه نمی‌تواند با این پدیده مقابله نماید، این مأموریت را به هر سه قوه محول نمودند. ستاد هماهنگی سه قوه تشکیل شد و در ستاد تلاش فراوانی صورت گرفت که ضمن جلوگیری از تخلف و فساد، ثروت‌های ملی حفظ شود و به دور از تنش، مشکلات و

نارسایی‌ها، چندین پرونده مهم با چنین خصوصیتی در ستاد مورد حل و فصل قرار گرفت.

بیش از هر چیز، ستاد بر پیش‌گیری از وقوع تخلف اقتصادی و از میان بردن ساختارهای آسیب‌زا تکیه کرد که از جمله دستاوردهای آن ایجاد تشکیلاتی برای اصلاح ساختار اداری در دولت و نیز تهیه قوانین و مقررات جلوگیری‌کننده از تخلف و جرم بود. از مهم‌ترین اقدامات ستاد، ایجاد توجه در جامعه نسبت به اصل فرهنگ مبارزه با مفاسد و حساس کردن مسئولان نسبت به فساد در دستگاه‌های زیرمجموعه‌شان بود زیرا هیچ فساد را نمی‌توان یک شبه ریشه‌کن ساخت و این کار فقط در یک مسیر زمان‌دار همراه با ایجاد فرهنگ مقابله با فساد امکان‌پذیر است. مجموعه این اقدامات مثبت، اگرچه گام‌های نخستین به شمار می‌رود، چشم‌انداز بسیار روشنی را ترسیم کرده است و نباید آنچه تاکنون در مجموعه نظام علیه مبارزه با مفاسد اقتصادی صورت گرفته نادیده انگاشت و یا آن را زیر سؤال برد.

مقابله با مفاسد اقتصادی یکی از مقاصد اصلی قانون اساسی^(۱)

اجرای عدالت، مبارزه با مفاسد مخصوصاً فسادهای اقتصادی، رفع تبعیض، احیای حقوق عامه، حمایت از حقوق شهروندی،

۱ - سخنرانی در شورای استان بوشهر تاریخ ۸۳/۱۲/۱۳

اینها از مقاصد بسیار بلند و اصلی نظام جمهوری اسلامی است که هم در فقه ما و هم در قانون اساسی به آنها تصریح شده است. این قانون که میثاق ملی ماست، میثاق دینی ما نیز هست، تنها مشروعیت سیاسی و ملی ندارد، مشروعیت دینی هم دارد؛ چون به وسیله فقهای بزرگواری در خبرگان قانون اساسی تدوین شده و سپس به وسیله رهبری نظام؛ امام راحل نیز تأیید گردید.

موضوع مبارزه با مفاسد اقتصادی به عنوان یکی از وظایف قوه قضاییه

موضوع مبارزه با مفاسد اقتصادی به عنوان یکی از وظایف قوه قضاییه در راستای تحقق سیاست‌های کلی اصل ۴۴ است. قطعاً یکی از مهمترین مسایل بحث مبارزه با مفاسد است که در همین زمینه باید گفت رشد اقتصادی خود به خود موجب مبارزه با مفاسد اقتصادی خواهد شد. فساد امری ناحق است و اصل بر مبارزه با فساد است و وظیفه دستگاه قضایی نیز همین امر است که هم واجب نفسی بوده و هم واجب مقدمی و تاخیری یعنی قوه قضاییه فی حده ذاته باید با فساد مبارزه کند و هم در جهت رسیدن به اهداف عالی اقتصادی اقدام به مبارزه با فساد اقتصادی می‌کند.

آنچه در این زمینه مهم است آن است که باید مشخص شود چه چیزی فساد است و چه چیز فساد نیست. دوم آنکه راه و روش مبارزه با این فساد مشخص شود. گاهی اوقات مبارزه با فساد به

گونه‌ای صورت می‌گیرد که ضرر آن بیش از خود فساد است. نباید روشی را در این زمینه به کار بگیریم که مصالح بالاتری از بین برود و باید این امر را مدنظر قرار دهیم که در مسیر مبارزه چه هزینه‌ای پرداخت می‌کنیم.

یکی از مهمترین موضوعات در مبارزه با مفساد اقتصادی یافتن ریشه‌های فساد است. ما همانگونه که در کلیه مسایل قضایی نیاز به بهداشت قضایی و بهداشت مبارزه با فساد داریم در مساله قضایی مربوط به امور اقتصادی نیز به این امر نیازمندیم. همانگونه که امروزه همه دنیا از جمله کشور ما در مورد سلامت جسمانی افراد معتقد به رعایت بهداشت پیش از اتخاذ راهکارها برای درمان است. در خصوص مسایل حقوقی و قضایی نیز باید همین گونه باشد زیرا کثرت جرم و دعوای حقوقی نوعی ویروس و میکروب در جامعه است که باید به وسیله سیاست‌های صحیح درمان شود. البته پیشگیری از ورود این ویروس به جامعه مقدم بر درمان آن است.

با توجه به اینکه تصدی گری دولتی اکثر مسائل اقتصادی ما را از حالت رقابتی خارج کرده است خود به خود ایجاد ویروس می‌کند. این مسایل باید از انحصار دولت خارج شود به طور مثال ما بانکداری را از اروپا آموختیم ولی آن را به طور ناقص پیاده می‌کنیم. سالی یکی دو میلیون پرونده مربوطه به چک در دستگاه

قضایی شکل می‌گیرد ولی در اروپا به لحاظ آنکه سیستم‌ها به روز است و تکنولوژی به کار گرفته شده یا اساسا کسی اقدام به ارتکاب جرایم مربوطه به چک نمی‌کند یا موضوع پیش از ورود به محاکم قضایی حل و فصل می‌شود اما در اینجا مشاهده می‌کنیم که یک چک بلامحل صادر می‌شود و با کشف آن فرد صادر کننده مدتی بعد از شعبه دیگر همان بانک اقدام به گرفتن دسته چک می‌کند در حالی که در کشورهای پیشرفته در صورت بروز چنین امری کلیه بانک‌های آن کشور از دادن چک به این فرد خودداری می‌کنند.

مبارزه با مفاسد اقتصادی تنها برخورد پلیسی، قضایی و یا امنیتی نیست

مبارزه با مفاسد اقتصادی تنها برخورد پلیسی، قضایی و یا امنیتی نیست، بلکه لازمه آن فراهم آوردن بسترهای پیشگیری از فساد است که متأسفانه فکر و برنامه ریزی خوبی روی آن انجام نمی‌شود. ایجاد امنیت اقتصادی هیچ تضادی با موضوع مبارزه با مفاسد اقتصادی ندارد. مبارزه با مفاسد اقتصادی تنها به معنی مجازات نیست چراکه مجازات تنها شکل اولیه و ابتدایی مبارزه است. در حالی که شیوه صحیح مبارزه با مفاسد اقتصادی آن است که همه جوانب در نظر گرفته شود تا ناهنجاری با کمترین هزینه و همراه با رشد و ترقی زمینه پیشرفت همراه شود.

عمده دلایل شکل‌گیری این گونه مفاسد، سیستم اقتصادی کشور، قوانین و مقررات متغیر، نبود نظارت‌های درست و تشکیلاتی فعال به منظور مبارزه با رانت خواری‌ها و دلال‌بازی‌هاست. من مخالف به کارگیری برخی شیوه‌های غلط در مبارزه با مفاسد اقتصادی نظیر جوسازی رسانه‌ای هستم. برخورد نادرست در این زمینه باعث می‌شود تا فعالین سالم اقتصادی هم سرمایه خود را از کشور بیرون ببرند مبادا که روزی به آنها تهمت فساد زده شود. امروز تمام قوا پذیرفته‌اند که توسعه، به ویژه توسعه اقتصادی تنها با کاهش تصدی‌گری دولت امکان‌پذیر است. متأسفانه با وجود این ابلاغ، بخش‌هایی که باید، از دولت‌کننده نمی‌شود. به عبارت دیگر اصلاً این ابلاغ عملی نمی‌شود. تصدی‌گری دولت هم کمتر که نه، بلکه بیشتر شده است. البته این ویژگی همه دولت‌ها بوده است.

تشکیل مجتمع قضایی ویژه مبارزه با مفاسد اقتصادی

مفاسد اقتصادی ضربه‌های سنگینی به اقتصاد ما می‌زند. مقام معظم رهبری هر سه قوه را موظف به مبارزه با مفاسد اقتصادی کرده‌اند. ما مجتمع قضایی ویژه مبارزه با مفاسد اقتصادی را به این منظور تشکیل دادیم این مجتمع از هر نظر خودکفاست، یعنی هم در بخش دادرسی و هم در بخش محکمه و هم در مراحل بدوی و تجدیدنظر و کیفری استان حتی دیوان عالی، همه شعب را در دل

خودش دارد. با آغاز به کار این مجتمع در تهران، همه پرونده‌های اقتصادی کلان را به دست قضات قاطع و متعهد و آگاه به مسایل اقتصادی و شیوه‌های صحیح رسیدگی به این قبیل مفاسد، خواهیم سپرد^(۱).

به دستگاه قضایی در مبارزه با مفاسد اقتصادی نمره ممتاز می‌دهم

من در زمینه مبارزه دستگاه قضایی با مفاسد اقتصادی نمره این دستگاه را ممتاز می‌دانم. امیدوارم مسئولان برای مبارزه ریشه‌ای با مفاسد اقتصادی تن به یک اقدام انقلابی بدهند. آثار و عملکرد مجتمع امور اقتصادی و بقیه ستادها و بخش‌های متصدی این نوع مبارزه بسیار امیدوارکننده و اطمینان‌بخش است. فرمان ۸ ماده‌ای مقام معظم رهبری تاریخی، به موقع و لازم بود و اثرات و ثمرات خود را نیز بخشید و تشکیل این مجتمع نیز یکی از برکات آن فرمان بود و باعث شد که فرهنگ مبارزه با مفاسد اقتصادی در کشور جا بیفتد و حساسیت در این خصوص در بین همگان ایجاد شود. متأسفانه به دلیل نبود انصاف در برخی مسئولین و برخی قلم بدستان به جای اینکه از زحمات قوه قضائیه قدردانی شود شعارهای گوناگونی عنوان می‌شود که اقدامی در خصوص مبارزه با مفاسد اقتصادی نشده است، این واقعا یک بی‌انصافی است. قوه

۱ - مصاحبه بعد از دیدار با مردم تاریخ ۸۳/۶/۴

قضائیه تلاش‌های بسیاری را در این خصوص داشته است و آمار و ارقام نیز همین مطلب را نشان می‌دهد. خیلی از این شعارها و ارقام که با عناوین درشت روزنامه‌ها نیز مورد استقبال قرار می‌گیرد چون مبتنی بر واقعیت نیست و خلط مبحث شده است به عنوان مفاسد اقتصادی مطرح می‌شود. البته قصد آنان استفاده جناحی و گروهی است و این جزء به زیان کشور و یاس مسئولین چیزی در پی ندارد.

لزوم یک اقدام انقلابی در مبارزه با مفاسد اقتصادی

عدم بهره‌برداری از امکانات کشور و عدم استفاده از نرم‌افزارهای مناسب از عوامل ایجاد کننده فساد اقتصادی است. مباحث فساد اقتصادی تعریف خاص خود را دارد. بعضی از مواقع سیستم، سیستمی است که از امکانات کشور استفاده نمی‌کند، تفریط فرصت‌ها می‌شود، کارهای انجام نشده زیادی روی زمین می‌ماند که این عوامل موجب فقر و تورم در کشور می‌شود.

مثلا بانک‌ها، بیمه‌ها، شهرداری‌ها، مراکز نقل و انتقال اموال مردم، ثبت و ... اگر اینها از نرم‌افزارهای مدرن روز استفاده نکنند باعث می‌شود تخلف‌ها و ضربه‌های اقتصادی شکل بگیرد. خود دولتی بودن اقتصاد که فرمان اجرای اصل ۴۴ مقام معظم رهبری انگشت گذاشتن روی این موضوع است و نبودن اقتصاد رقابتی

زمینه ساز فساد اقتصادی است. وقتی که دستگاه‌ها رقابتی شوند بسیاری از فسادها پایین می‌آیند. از ۵۰ پرونده‌ای که در سال گذشته در خصوص بانک‌ها رسیدگی شده است تنها یکی از آنها مربوط به بانک‌های خصوصی بود و بقیه همه دولتی بودند. پس خود دولتی بودن اقتصاد ام‌الفساد است.

نباید آقایان برخی مباحث را قاطی کنند باید پاره‌ای از قوانین اصلاح شود همان کاری که رهبری فرمودند تشخیص مصلحت انجام داد، آن کار باید انجام بگیرد و البته این کارها به همکاری دو قوه دیگر نیز نیاز دارد. صریحا اعلام می‌کنم هیچ دستگاهی به اندازه قوه قضائیه فرمان ۸ ماده‌ای رهبری در خصوص مبارزه با مفاسد اقتصادی را انجام نداده است و ریشه‌های بسیاری از فسادها را قطع، زیان‌ها را بازگردانده و زمینه فزونی این مسایل را در جامعه گرفته است. خطاب مبارزه با فساد اقتصادی نیز هر سه قوه بوده است. ما امروز نیازمند قوانین کارآمد خصوصا در زمینه زمین و مسکن هستیم. هیچ جای دنیا تورم مسکن و زمین به این اندازه بی‌رویه و بی‌نظیر نبوده است که دو سه سال اخیر در کشور ما شاهد بوده‌ایم.

در همه دنیا مساله مستاجر و مالک قوانین روشن و شفافی دارد تا جلوی تورم‌ها گرفته شود. با وضع قوانین همه این مسایل حل می‌شود. در بسیاری از کشورها موجر حق افزایش

بی حساب و کتاب قیمت را ندارد. در همه کشورها از واحدهای خالی مالیات می‌گیرند. مردم این همه مشکل مسکن دارند و ما برای آنها فکری نکرده‌ایم آن وقت شعار مبارزه با مفاسد اقتصادی می‌دهیم. زمانی که جامعه از افزایش نرخ زمین و مسکن به ستوه آمده است هی شعارهای داغ می‌دهیم. این مسایل شعار نمی‌خواهد در همه دنیا حل شده است. اینکه دیگر قاضی نمی‌تواند بگوید موجد نباید مستاجر را اخراج کند، قانون شفاف می‌خواهد.

ما این همه دستگاه، ارگان و وزارتخانه نظارتی داریم کجای دنیا این همه دستگاه نظارتی دارند؟ خروجی آن همه دستگاه‌های نظارتی هم این است که دو جوان هزار دسته چک بگیرند. سیستم‌ها باید اصلاح شود. این شعارها را دور بریزید. این‌ها فن است ربطی به دین و مکتب نیز ندارد. مگر سیستم بانکی را از اروپا نگرفتیم چرا درست نگرفتیم و به روز نمی‌کنیم. باید بحث رقابتی کردن اقتصاد را احیا کنیم. باید دستگاه‌های دولتی به طور درست و نه به صورت سوری واگذار شوند.

سیستم‌های عقب‌افتاده اجرایی ما مردم را به ستوه درآورده است. وقتی از تکنیک‌های روشن و شفاف استفاده نمی‌کنیم مردم اگر بخواهند یک معامله بکنند باید به چند جا مراجعه بکنند و مدت‌ها پشت در ادارت بمانند، در حالی که در دنیا ظرف یک

روز تمام می‌شود هر کس هم که قبول ندارد بیاید برویم به آنها نشان بدهیم. هر نماینده مجلسی و هر فرد دیگری البته ما که به اندازه آنها به کشورهای خارجی نرفته‌ایم. این سیکل طولانی خود زمینه‌ساز فساد اقتصادی می‌شود، مردم می‌بینند کارشان انجام نمی‌شود سخت است، واسطه‌گری ایجاد می‌شود. رشوه می‌دهند و رشوه می‌گیرند وقت تضييع می‌شود. پروژه‌ها تضييع می‌شود و وقتی می‌خواهند یک آپارتمان را بفروشند همه اینها را روی قیمت آن حساب می‌کنند.

اصلاح این موارد لایحه و طرح می‌خواهد تمام بنگاه‌های معاملات و خرید و فروش کالاها در کشورهای دنیا باز است و نه به معنای رها و اغتشاش، آزادی است اما با نظم. آنها نرم‌افزارهای این نظم را دارند. هم آزادی‌ها را حفظ کرده‌اند و هم رقابت‌های اقتصادی دارند و هم بخش خصوص قدرتمند دارند و هم مفاسد اقتصادی ندارند. گمرکات آنها منظم است. ما آمده‌ایم در جاده‌های بین استان‌ها هر کس دو تا کالا داشت می‌گوییم قاچاق است برگ سبز بیاور. آیا مبارزه با مفاسد اقتصادی این است؟

در همین دیدارهای مردمی که داشته‌ایم عده‌ای زیادی داشته‌ایم که می‌گفتند ما از فروشگاه‌های در کرمانشاه در سنج یا ... کالایی را خریده‌ایم، فاکتور آن را نیز داریم ولی الان

می‌گویند قاچاق است. انشاء الله با توجه مسئولین کشور که توجه دارند اما یا کارشناسی نکرده‌اند یا مشکلات دیگری در ذهنشان است خدا این توفیق را بدهد که اصلاحات ریشه‌ای و مبنایی شود. خود عدم کارایی اقتصاد، عدم بهره برداری صحیح، عدم بکارگیری منابع و ... که منشاء تورم، بیکاری و فقر است خود موجب فساد اقتصادی است. این یک اقدام انقلابی می‌خواهد که مسئولین بیایند و نرم‌افزارها را عوض کنند. من در زمینه مبارزه دستگاه قضایی با مفاسد اقتصادی نمره این دستگاه را ممتاز می‌دانم.

انواع مفاسد اقتصادی

مفاسد اقتصادی تنها اختلاس، ارتشا، رانت خواری در دستگاه های دولتی نیست بلکه مفاسد اقتصادی را می‌توان دو دسته کرد: یک قسمت جرایم اقتصادی و مالی همچون اختلاس، رانت خواری، زمین خواری، سوء استفاده از منابع عمومی و انحصارات دولتی و دسته دوم، فساد سیستم های اقتصادی و اداری است که موجب رکود، تضییع، هز رفتن منابع عظیم اقتصادی کشور و عوامل تولید می‌شود و این فساد بسیار بزرگتر و مهم تر از نوع اول است. این نوع فساد، منشا فرار سرمایه های داخلی، منابع، نیروهای انسانی فعال و مولد و دیگر عوامل رونق اقتصادی است. نتیجه این فساد عدم رشد و توسعه و نیز ممانعت

از رونق اقتصادی و از سوی دیگر افزایش بیکاری، فقر، رکود اقتصادی، رشد اقتصاد زیرزمین و قاچاق است که من این نوع دوم را "فساد اکبر" اقتصادی می نامم.

برابر آمارها، تا چند سال قبل این نوع فساد در یک مرحله باعث شده نزدیک به ۶۰۰ میلیارد دلار از سرمایه های ایرانیان به خارج از کشور فرستاده بشود. برخی آمارها اکنون از هزار میلیارد دلار سرمایه ایرانی در خارج کشور حکایت می کنند. من معتقدم از دیدگاه اقتصاد کلان، اختلاس، ارتشا و از این قبیل، هر قدر هم گسترده باشد، یک فساد عمومی و جرم یا جزا است اما فساد اقتصادی به شمار نمی رود؛ به هر حال این مال از چرخه مالی و اقتصادی کشور خارج شده و صرفاً مالکیت آن به ناحق تغییر کرده است. به نظر من فساد اقتصادی در اقتصاد کلان و نه آنچه در ذهن های امروز ما مرسوم گشته است به خروج سرمایه و سایر عوامل تولید و رونق اقتصادی از کشور و در نتیجه رکود و عقب ماندگی اقتصادی تاویل می گردد و عامل بروز این فساد اقتصادی همان مشکلات ساختاری در اقتصاد است و تا آن مشکلات اصلی حل نشود، هر گونه برخورد قضایی و نظارتی با تخلفات و فسادهای مالی راه به جایی نبرده و حتی خاصیت تسکین بخشی را هم ممکن است از دست بدهد.

ضعف در قانونگذاری مانعی برای مقابله با مفاسد اقتصادی^(۱)

اگر دستگاه قضایی نمی‌رسد برای اهداف کلان خودش مانند ایجاد امنیت و مبارزه با مفاسد اقتصادی و فرهنگی برنامه‌ریزی کند، همه به علت آن است که درگیر انبوه پرونده‌های جزئی است. اینها همگی ضربه‌های تراکم پرونده‌هایی است که در اثر این‌گونه قانونگذاری‌های نادرست ایجاد شده است. مگر دستگاه قضایی باید هزینه این کارها بشود؟ بیشترین پرونده‌ها در همه استان‌ها، پرونده چک است، آمارش هست، پرونده‌های چک بعد از پرونده‌های مواد مخدر همیشه در رده اول است.

یکی از عوامل فساد در دستگاه‌های اجرایی، وجود برخی قوانین و آیین‌نامه‌هایی است که اختیارات گسترده به مدیران داده‌اند. سیصد و چند میلیارد تومان به عنوان بهینه‌سازی در اختیار مسئول فلان دستگاه گذاشته‌اند، این خود یکی از بسترهای فساد است. تصویری از آنچه در روال اداری کشور می‌گذرد برای مسئولان ترسیم کنید^(۲).

خیلی از مسایل باید در قوانین و مقررات، در بخش‌های نظارتی، در نظام اقتصادی کشور، حل شود و ریشه‌های آن قطع گردد. سرچشمه‌ها و گلوگاه‌هایی که منشأ این مفاسد و بی‌عدالتی

۱ - سخنرانی در جمع قضات دادگستری خوزستان در مشهد، تاریخ ۸۳/۱/۳۰

۲ - دیدار با رئیس و معاونین سازمان بازرسی کل کشور، تاریخ ۸۱/۹/۱۹

و تبعیض شده، باید قطع شود. این کار عمدتاً وظیفه مجلس و قوه مجریه است، قوه قضائیه هم در این بخش می‌تواند کمک کند. ما این ریشه‌ها را شناسایی کردیم و حاضریم آنها را یکی یکی و به صورت کارشناسی شده، در اختیار مجلس و قوه مجریه قرار بدهیم تا قوانین و مقررات اصلاح شود. برخورد قضایی، باید آخرین مرحله باشد. به نظر بنده برخورد قضایی با مفاسد اقتصادی باید با ظرافت انجام شود، نه آن طور که مثلاً با جرایم قتل و سرقت برخورد می‌شود.

ریشه‌های مفاسد اقتصادی

مفاسد اقتصادی عمدتاً، به علت‌ها برمی‌گردد. این علت‌ها را بایستی پیدا کرد. علت‌ها هم مختلف و گوناگون است. بعضی از این علت‌ها به سیستم اقتصادی کشور برمی‌گردد؛ قوانین و مقررات متغیر و ناجور، نبودن نظارت‌های مناسب، فقدان تشکیلات فعالی که بتواند واقعاً جلوی خیلی از رانت‌خواری‌ها، واسطه‌گری‌ها، دلال‌بازی‌ها، نفوذها و سوء استفاده‌ها را بگیرد. کل سیستم اقتصادی ما ذاتاً فساد زا است. طوری سیستم اقتصادی طراحی شده که فساد درونش شکل می‌گیرد. همه اینها را بایستی دید و یکی از ابعاد مبارزه هم بحث برخورد قاطع مفسدان اقتصادی است. اما معمولاً این‌گونه است که می‌خواهیم همه چیز را از بعد امنیتی، پلیسی و قضایی دیده و با موضوع برخورد کنیم در حالی که اصلاً بسترهای

پیشگیری از فساد را دنبال نمی‌کنیم. رویش فکر هم نمی‌کنیم که چه هستند؟

رهبرانقلاب از روند مبارزه با مفسد اقتصادی ناراضی هستند

معنای مردم سالاری این است که عدالت دینی و باور مردم، مبنای ساختار جامعه شود. اصول و ارزشهای سیاسی و اجتماعی انقلاب اسلامی در داخل با تردید روبه رو شده است. باید در عمل، جلودار عمل به اصول اسلامی و قرآنی باشیم. از سخنان رهبری چنین برداشت می‌شود که ایشان از روند مبارزه با مفسد اقتصادی ناراضی هستند؛ لذا بایستی ضرورت مساله مبارزه با مفسد اقتصادی، توسط مسوولان، در همه لایه های نظام، نهادینه شود.

لزوم مبارزه با مفسد اقتصادی^(۱)

مبارزه با مفسد اقتصادی که یک کار تقریباً عملیاتی است و تنها کار قانونگذاری نیست. مردم از این وضع ناراضی هستند و انتظار دارند با مفسد اقتصادی مبارزه شود، نظر رهبری نیز همین است و مدتی است که ایشان این پرچم را برافراشته کردند. مفسد اقتصادی وجوه گوناگونی دارد، تبعیض‌ها، رانت‌خواری‌ها، دلال‌بازی و زمین‌خواری، مسایل ربوی که در بعضی از قراردادها و خریدهای

۱ - دیدار با اعضای کمیسیون قضایی مجلس هفتم تاریخ ۸۳/۴/۱۶

خارج وجود دارد، قاچاق کالا و ارز. این بسیار وحشتناک است که در یک سال به اندازه بیش از نصف بودجه کشور قاچاق شده باشد. اصلاً چنین اقتصادی بیمار است و نمی‌شود اسم آن را اقتصاد سالم گذاشت.

مقابله با این مفسد، کار یک قوه نیست، این توجیه نیز درست است که برخورد با معلول کافی نیست و باید ریشه‌ها و علت‌ها و سیاست‌های اقتصادی اصلاح شود و اگر آنها اصلاح نشود و همین‌طور آن گلوگاه‌ها باز باشد برخورد با معلول به نتیجه نمی‌رسد. اگرچه برخورد سریع و قاطع و مجازات‌های سنگین هم وظیفه است و هم تا اندازه‌ای مؤثر است، ولی مبارزه و اصلاح اکثر این موارد عزم عمومی و همکاری سه قوه را می‌خواهد. در مبارزه با مفسد اقتصادی همه دستگاه‌ها بایست جمع شوند و با جدیت و صداقت تمام جوانب را بررسی کنند و طرح جامعی را برای قطع ریشه‌ها و علت‌های این مفسد ارایه بدهند.

لزوم دقت و ظرافت در مقابله با مفسد اقتصادی

طبیعت این نوع فساد، طبیعت پیچیده‌ای است و مقابله با آن آسان نیست که بتوان با یک دستور آن را ریشه‌کن کرد و ظرافت‌های خاص خودش را دارد. در بعضی موارد وارد پرونده‌ای می‌شویم، مشخص می‌شود، برای دفع یک فساد جزئی، ضربه‌ای

سنگین به حوزه اقتصاد کشور وارد شده و یک پروژه ملی تعطیل شده و ضررهای بسیار هنگفت‌تری به بیت‌المال و به اقتصاد مملکت وارد کرده است. در مقابله با مفاسد اقتصادی، دقت و ظرافت لازم است تا آفتابه خرج لحیم نشود و برای یک دستمال یک قیصریه به آتش کشیده نشود. آقایانی هم که در مسایل مبارزه با مفاسد اقتصادی در مطبوعات یا در مجلس و یا در تریبون‌ها و رسانه‌های دیگر، سخن می‌گویند، به این مسایل توجه کنند و خیال نکنند بزرگ جلوه دادن مفاسد و زود مطرح کردن یک پرونده، به نفع کشور است.

با هر مفسده‌ای در حد و اندازه خود و با شیوه متناسب با آن باید برخورد شود، تا برای جلوگیری از یک مفسده‌ای، به یک مفسده‌ای بدتر نیفتیم. این مسئله بسیار مهمی است که اتفاقاً در همین جلسه اخیر مطرح و بررسی شد، البته در جای خود باید با مفاسد برخورد قاطع بشود، اما با رعایت همه جهات و جوانب تا پروژه‌های ملی آسیب نبیند. حالا ما دنبال این هستیم که ان‌شاءالله برای این قبیل آسیب‌های مبارزه با مفاسد اقتصادی، برنامه‌ای تهیه شود که ضمن مبارزه با مفاسد اقتصادی، از پروژه‌های ملی و سرمایه‌گذاری‌های سالم در کشور و زیرساخت‌های اقتصادی و عمرانی، حمایت شود.

نتیجه محوری در مبارزه با فساد

سیاست گذاری و نتیجه محوری در مبارزه با مفاسد اقتصادی دو مقوله مهمی هستند که به عنوان اساس یک مقابله منطقی پایه ریزی کرد. سیاست گذاری اصولی توأم با فکر و منطق اقتصادی را باید در مقوله مبارزه با مفاسد اقتصادی وارد کرده در حالی که این پایه اصولی از بخش های اجرایی کشور مورد توقع بود. از جنبه های دیگر باید توجه داشت که مبارزه پرهزینه با مفاسد اقتصادی نمی توانست فیه نفسه به عنوان هدف اصلی این روند از حیث اخلاقی باشد.

لذا نتیجه گرایی و اصل اساسی دیگر در این حوزه قلمداد می شود و از این حیث رویکرد عملیاتی دستگاه قضایی و امنیتی به بیان رئیس قوه قضاییه در امر مقابله با مفاسد اقتصادی، تحقق و تامین رونق اقتصادی در جامعه و کاهش میزان فقر و مفاسد اجتماعی و اخلاقی متاثر از این موضوع میب اشد. مشخصا آن چه که در مبارزه با مفاسد از نظر عملکرد دستگاه قضایی به عنوان رویکرد منطقی می توان، نامگذاری کرد، بحث بهداشت قضایی - حقوقی و نقش آن در مقابله با مفاسد است. بعد دیگر این مبارزه منطقی، پیشگیری و اتخاذ رویه های اصلاحی با هدف جلوگیری از آلودگی جامعه در این معضل است. لذا قصد رئیس قوه قضاییه از طرح بحث ضرورت توجه به بهداشت حقوق و

قضایی، کاهش هزینه های مبارزه با مفاسد و تقلیل تاثیرات سوء آن بر جامعه است.

اهمیت مبارزه با فساد در پیشگیری از بروز رشد بیماری های اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی می دانند و معتقد است که مبارزه با فساد، حمایت از سرمایه گذاری بخش خصوصی و عامل رونق اقتصادی است و در حقیقت حمایت از مدیریت سالم در جامعه نیز به واسطه مبارزه با فساد شکل خواهد گرفت.

مبارزه با مفاسد اقتصادی قاطعانه و هوشمندانه باشد

مبارزه با مفاسد اقتصادی باید قاطعانه و هوشمندانه پیش رود و از شعاری شدن و استفاده ابزاری از این موضوع برای رقابت های سیاسی پرهیز شود.

پیام مقام معظم رهبری درباره مبارزه با مفاسد اقتصادی بسیار راهگشا بود و نقش مهمی در پیشبرد اهداف و برنامه های مربوط به این مبارزه دارد و در این مدت موجب افزایش فعالیت دستگاه های نظارتی شده است. رییس قوه قضاییه تشکیل ستادهای ویژه مبارزه با مفاسد اقتصادی یکی از ثمرات صدور این پیام است. در این مدت پرونده های زیادی در زمینه مفاسد اقتصادی به جریان افتاد و رسیدگی شد و اموال زیادی از بیت المال که به یغما رفته بود، برگشت داده شد. در این مدت کارهای زیادی انجام شده است، اما

نباید تصور کرد که با این ستاد تمام مفاصد از بین می‌رود، چرا که این مبارزه باید مستمر، پایدار و همه‌جانبه باشد.

همانگونه که بیان شد موضوع مبارزه با مفاصد اقتصادی نباید وارد فضای شعاری شود. این مبارزه باید بسیار ظریف و حساب شده و همراه با استفاده از ابزارها و روش‌هایی باشد که ضمن ریشه‌کن کردن فساد به مانعی برای پیشرفت اقتصادی تبدیل و موجب فرار سرمایه‌ها و سلب فرصت‌ها نشود. سیاست مبارزه با مفاصد اقتصادی باید به کیفیتی باشد که انگیزه‌های مجرمان برای گرایش و ارتکاب جرم را از بین ببرد و مجرم اقتصادی احساس کند، اگر مرتکب فساد شد از بسیاری از حقوق محروم می‌شود.

در پیام مقام معظم رهبری نکات جامع و ارزشمندی بیان شد که نه تنها برای شوراهای بلکه برای تمام نهادهای کشور مفید و ارزنده است. پ حکومت اسلامی و نظام ما، مردمی است و حاکمان و مردم از هم جدا نیستند و باید اصل، مردم باشند و از تصدیگری دولت کاسته شود. مردم باید در صحنه‌ها حضور یابند و مشارکت کنند تا مسوولان بتوانند با همکاری آنان مشکلات موجود را برطرف کنند.

تجربه شوراهای در نظام اسلامی ایران تجربه موفق است و برای کارآمدتر کردن این تجربه موفق باید از شیوه‌ها و روش‌های مناسب و پیشرفته مبتنی بر مبانی و اصول دینی استفاده کرد.

شناسایی علل شکل گیری فساد اقتصادی

شناسایی عوامل و بسترهای بروز مفسده اقتصادی از جمله مبانی اصلی مبارزه با این پدیده شوم در دستگاه قضایی جمهوری اسلامی ایران بوده است. در بررسی های صورت گرفته، عوامل متعددی شناخته شده است که برخی از آنها اشاره ای گذرا می کنم:

توجه به ریشه ها و مصادیق اصلی مفاصد اقتصادی^(۱)

در مورد مفاصد اقتصادی، ما سخنان خود در مجلس شورای اسلامی را برای این گفته ایم که همگی به ریشه ها و مصادیق اصلی مفاصد اقتصادی توجه کنند و به مسایل فرعی و جزئی مشغول نشوند. چنین فضایی باید ایجاد شود، این بحث ها، بحث های شعاری نیست، واقعا درد امروز ماست. من آن سخنان را به عنوان یک فریاد گفته ام، حس می کنم که این موضوع، خطری است که کل کشتی نظام ما را دارد تهدید می کند. بعد از اینکه دشمنان از جنگ مأیوس شدند، راهی را که دارند دنبال می کنند این است که ما را از درون به فروپاشی اقتصادی بکشانند. شما نگاه کنید به کشورهای حوزه خلیج فارس که چقدر از ما عقب تر بوده اند و حالا چقدر جلوتر هستند و اکثر سرمایه هایشان هم مال ماست. ما ناامنی داریم، سرویس دهی های

۱ - دیدار با مجمع نمایندگان استان چهارمحال و بختیاری ۸۴/۸/۲۸

مالی و بانکی مان فلج است. این سرویس‌دهی‌ها در آنجا خیلی سریع و دقیق است.

راهکارهای عملی برای مبارزه با مفاسد اقتصادی

در دنیا این‌گونه است که می‌آیند یک مساحت و منطقه رقابت آزاد را در بخش اقتصاد تعریف می‌کنند. بعد این منطقه و مساحت رقابت و آزادی اقتصادی را مورد حمایت قرار داده و سپس امنیت درونش را تقویت می‌کنند. در گام بعد افراد جامعه را تشویق می‌کنند تا بیایند و از این فضای ایجاد شده استفاده کنند. هنر و قدرت اقتصادی خودشان را نشان دهند. در حوزه‌های مختلف تولیدی، بازرگانی، خدماتی، کشاورزی، صنعتی و در عین حال کسی هم نتواند به اینها سنگ‌اندازی کند و جلو کار و رقابتشان را بگیرد. کسی در کارشان دخالت هم نکند مخصوصاً سازمانهای دولتی و نهادهای عمومی. موارد ممنوعه را هم به طور شفاف فهرست می‌کنند. هر که مرتکب شود با مجازاتهای سنگین محروم می‌شود. مجازات سنگین نه به معنی زندان، بلکه مجازاتهای جایگزین نظیر قطع همکاری با کلیه بانکها.

لذا در دنیا کسی نه چک بلامحل می‌دهد و نه آن رشوه‌گیرها و تخلفات اتفاق می‌افتد، چرا که فرد از نظر اقتصادی ساقط می‌شود. لذا فرد می‌آید و آن هنر اقتصادی‌اش را نشان می‌دهد، حمایت و

تشویق هم می‌شود. بالتبع همه در بازار کار رقابتی وارد می‌شوند و فعالیت می‌کنند. هزینه‌ها و قیمت‌ها هم پایین می‌آید چون با هم رقابت دارند. اما ما متأسفانه این بخش را محدود کردیم.

مثلاً در آن مساحت رقابتی باید یک بورس درست و حسابی وجود داشته باشد نه مثل بورس ما. در آن بورس شرکتها رقابت واقعی می‌کنند و قیمت‌ها را پایین می‌آورند. اما ما نه بورسمان بورس است و نه از بازار آزاد درست حمایت می‌کنیم. برعکس اینجا اگر کسی بخواهد یک تولیدی راه بیندازد باید از صد فیلتر بگذرد تا بتواند مجوز بگیرد.

تازه بعد از چه خون جگری که مجوز را گرفت وقتی می‌خواهد کار کند فلان اداره، نیروی انتظامی یا دستگاه قضایی یا اطلاعات یا... می‌آیند جلوی کارش را می‌گیرند عوض اینکه تشویق کنند، تو سرش می‌زنند.

او هم انگیزه‌اش را از دست داده و سرمایه‌اش را در کارهای خلاف از راه همان واسطه‌گری‌ها و دلال‌بازیها به کار می‌اندازد. فسادها عمدتاً از این موارد نشأت می‌گیرد. اگر ما می‌خواهیم با مفاسد مبارزه کنیم، باید این سیستم را عوض کنیم. باید این دو تا مساحت را یعنی مساحت دولت را با مساحت رقابت آزاد تفکیک کنیم و بگوییم این محدوده برای مردم.

عملی شدن اصل ۴۴ برای مبارزه با مفاسد اقتصادی

امروز در دولت، مجمع و مجلس در نهایت با ابلاغ رهبری به این نکته رسیده‌ایم که باید بخش آزاد و رقابتی ایجاد شود اما متأسفانه از دولت کنده نمی‌شود. با وجودی که قانونش تصویب شده در چشم انداز آمده، در قانون مجلس آمده، در دستورات و تأکیدات رهبری هم آمده ولی وقتی نگاه می‌کنید می‌بینید که این‌طور نیست.

روز به روز بر تصدی‌گری دولتها افزوده می‌شود که کم نمی‌شود یعنی آن جنبه رقابت کم می‌شود. تا وقتی که رقابتها انحصاری و دولتی و یا شبه دولتی است سودهای کلان نصیب عده‌ای می‌شود. مثلاً یک شبه با یک مجوز، با منع ورود یک چیزی و ورود یک چیز دیگر یک نفر میلیاردی می‌شود. تمام پرونده‌هایی که ما داریم همه این‌گونه بوده‌اند نه از تولید و رقابت در بازار آزاد و بازار رقابتی اجازه نمی‌دهد کسی ناگهانی پولدار شود. ما باید واقعاً برویم دنبال اینکه مساحت رقابت بازار و سرمایه‌گذاری آزاد را گسترش دهیم. اجازه هم ندهیم هیچ کس در این حوزه دخالت کند. حمایت کنیم. برای کسی هم که کار می‌کند احترام بگذاریم. تشویقش کنیم تا هنر اقتصادی‌اش را نشان داده و فعالیت اقتصادی‌اش را به ثمر برساند. مسائل اساسی اینهاست. اگر این سیستم درست نشود کاری نکردیم.

اقتصاد دولتی یعنی اینکه همه چیز به دست دولت بیفتد. دولت یعنی انحصارات. مردم راهی ندارند جز اینکه بروند با آن مدیر و مدیرعامل بند و بست کنند. نمی‌توانیم هم جلویش را بگیریم. ما خودمان داریم با این سیستم آدمها را هل می‌دهیم تا مرتکب فساد شوند.

مبارزه با مفاسد باید مبارزه جامع، جهت‌گرا و جامعه‌محور باشد و بیشتر به دنبال پیشگیری‌ها، اصلاح سیستم‌ها و مقررات باشیم ضمن اینکه هر چه باقی ماند قطعاً از این راه سالم‌سازی می‌شوند. هر چه هم باقی ماند محکم و قاطع با آنها برخورد می‌کنیم. ما زمینه را درست نکردیم و فقط دنبال این هستیم که برخورد کنیم که متأسفانه اثری هم ندارد. دادگاه‌های رسیدگی به پرونده‌های فسادهای مالی باید به صورت علنی مورد رسیدگی قرار گیرد

دادگاه‌های رسیدگی به پرونده‌های فسادهای مالی باید به صورت علنی مورد رسیدگی قرار گیرد تا ابعاد فساد برای همه‌ی مردم آشکار شود. در زمان تحقیق و رسیدگی به پرونده‌های فساد اقتصادی و مالی نیز، به هیچ وجه نباید اطلاع‌رسانی انجام گیرد و از هرگونه برداشت و گمانه‌زنی نیز جداً باید خودداری کرد. یکی از مواردی که مانع از رقابت سالم و شکوفایی تولید در بخش خصوصی می‌شود، وجود رانت‌خواران و دلالان است که بزرگ‌ترین ضربه را به توسعه و رشد اقتصادی کشور وارد می‌کنند.

دلالتان با ایجاد بازار قاچاق، موجب رکود کارخانجات تولیدی می شوند و بدین ترتیب شرکت های وابسته به قدرت و دولت بزرگ ترین ضربه را به پیکر تولید و خلاقیت وارد می کنند. باید بر توزیع فرصت ها، و بهره وری از امکانات و سرمایه های کشور، دقت و نظارت دقیق تری به عمل آید و از دادن مجوزهای بی حساب و کتاب، و مناقصه های صوری جلوگیری شود.

همدلی و همفکری همه دستگاهها با هم لازمه مقابله با مفاسد اقتصادی

برای اینکه اهداف چشم انداز بیست ساله با هم محقق شود، باید: همدلی و همفکری همه دستگاهها با هم وجود داشته باشد، نه اینکه هر دستگاهی چه قضایی، چه اجرایی، مجزا از دیگری در این مسایل که مربوط به منافع ملی و از حقوق عامه مردم است، تصمیم بگیرد بلکه می بایست هماهنگ با دستگاههای دیگر و با بررسی همه جوانب به طور مشترک تصمیم گرفته شود. هر دستگاهی در حوزه اختیارات قانونی خود مستقل است، ولی در این مسایل ملی که حق مشترک همه است، بایستی مشترکاً تصمیم گرفته شود. فلسفه اینکه مقام معظم رهبری، مبارزه با مفاسد اقتصادی را تنها به قوه قضائیه واگذار نکردند و پیام هشت ماده ای را خطاب به هر سه قوه صادر کردند، همین است. در باب توسعه کشور و دستیابی به اهداف چشم انداز بیست ساله نیز نیاز به هماهنگی سه قوه وجود دارد.

همدلی مسئولان و مردم و برنامه ریزی دقیق سدی محکم در برابر مفساد اقتصادی^(۱)

خبرهای ناخوشایندی از بروز اختلاس و رشوه‌خواری در دستگاه‌های دولتی به گوش می‌رسد، برای پایان بخشیدن به این وضع اسفناک، مبارزه با مفساد اقتصادی تنها وظیفه دستگاه قضایی نیست، هر سه قوه نظام از طرف رهبری مسئولیت دارند که هر یک در زمینه کار خود و اختیارات و وظایف ذاتی که دارند، با مفساد اقتصادی مبارزه کنند. بخشی از این مبارزه بر دوش قوه قضائیه است که بحمدالله در این خصوص تشکیلات مناسبی در درون قوه ایجاد شده است و دادگاه‌های ویژه‌ای تشکیل شده و بخش‌هایی برای کارشناسی امور اقتصادی و مسائل مربوط به مفساد اقتصادی در نظر گرفته شده است.

چیزی که از نظر ما در مبارزه با مفساد اقتصادی بسیار مهم است، هماهنگی میان دستگاه‌های گوناگون مدیریت نظام است. برای جلوگیری از نشأت گرفتن فساد باید سرچشمه‌ها و گلوگاه‌های فساد را در یک برنامه هماهنگ و یا یک عزم ملی و همگانی، خشکاند. سالم‌سازی، این است که فساد در جامعه شکل نگیرد، نه اینکه شکل بگیرد بعد با آن برخورد قضایی شود، البته وقتی شکل گرفت، چاره‌ای نیست جز این که با آن برخورد قضایی

۱ - مصاحبه در پایان سفر به استان هرمزگان تاریخ ۸۱/۰۱/۲۸

شود تا حاشیه امنی برای مفسدان ایجاد نشود. در این باره باید دستگاه‌های امنیتی و انتظامی و دستگاه قضایی ستاد مشترکی تشکیل دهند و با قاطعیت برخورد کنند و دروازه‌های ورود کالاهای قاچاق و مواد خانمان‌سوز را بگیرند. برنامه گسترده‌ای لازم است در این زمینه شکل بگیرد که باید، ستادهای ویژه مقابله با مفسد ویژه که جامعه را تهدید می‌کند، تشکیل شود و برنامه‌های اجرایی و عملیاتی گسترده‌ای را دنبال کند.

مقابله با این قبیل مفسد نیاز به چیزی شبیه قرارگاه دارد، باید قرارگاه مشترکی از دستگاه قضایی و نیروهای انتظامی و امنیتی منطقه تشکیل شود و اختیارات کامل داشته باشند تا بتوانند جلوی ورود این کالاها را به داخل کشور بگیرند. البته نسبت به تقاضا هم باید برنامه‌هایی تهیه شود که تقاضای این مواد مرگبار کم شود تا امید سودهایی که سوداگران مرگ دنبال آن هستند، از بین برود. امیدواریم با برنامه‌ریزی بهتر و دقیق‌تر و با همدلی همه مسئولان انجام بگیرد. خود مردم هم در زمینه موادمخدر بایستی با مسئولان همکاری کنند، قطعاً در این بخش، هوشیاری و آمادگی مردم برای همکاری می‌تواند بسیار مؤثر باشد. من در همین جا از ملت عزیزمان تقاضا می‌کنم که با ستادهایی که تشکیل می‌شود برای مبارزه با این قبیل جرایم ویژه و خطرناک همکاری کنند.

لزوم برخورد بادانه درشت‌ها^(۱)

بحث عدالت و برخورد بادانه درشت‌ها، همان بحث مبارزه با مفاسد اقتصادی است که مقام معظم رهبری نیز خیلی بر آن تأکید کرده و سه قوه را مکلف به آن کرده‌اند. سران سه قوه و نمایندگان از هر یک از سه قوه، جلسات متعددی در این خصوص تشکیل داده و پرونده‌های زیادی را هم از طریق سازمان بازرسی و وزارت اطلاعات، پیگیری کرده‌اند، از جمله در مورد زمین‌خواری و قاچاق ارز و کالا، پرونده‌های میلیاردی را رسیدگی کرده‌اند که یکی دو تا از این پرونده‌ها در رسانه‌ها مطرح شد و بازتاب‌های بدی هم داشت. بعد از آن در همان ستاد متشکل از سه قوه، تصمیم بر این شد اصل را بر علنی نبودن این قبیل پرونده‌ها قرار بدهند، چون انتشار آنها آثار سوئی خواهد داشت، فقط رسیدگی و جلوگیری شود.

از این قبیل پرونده‌ها شاید صدها مورد رسیدگی شده و میلیاردها تومان به بیت‌المال برگشت داده شده، ولی بی سر و صدا و بدون تبلیغات. ممکن است که اطلاع‌رسانی در برخی از این پرونده‌ها آثار خوبی هم داشته باشد و قدری از انتظارات مردم را برآورده کند، ولی آثار بسیار زیانباری نیز خواهد داشت که به

۱ - سخنرانی در دیدار با اساتید و رؤسای دانشکده‌های دانشگاه تهران تاریخ

۸۳/۸/۱۷

آنها اشاره خواهم کرد و در واقع دفع فاسد به افسد می‌شود. به همین جهت مدتی است که دیگر نتایج رسیدگی به این پرونده‌ها اعلان نمی‌شود.

به طور کلی اشتباه است اگر کسی فکر کند که مبارزه با مفاسد اقتصادی و برخورد با دانه درشت‌ها و احیای حقوق عامه، تنها از طریق قوه قضائیه ممکن است. این یک پروسه ملی است که همه نظام باید برای تحقق آن برنامه‌ریزی کند؛ زیرا اولاً باید معلوم شود که علت پیدایش و ریشه اصلی این قبیل مفاسد و تبعیض‌ها و رانت‌خواری‌ها چیست و چگونه شکل می‌گیرد؟ وقتی به این قسمت نگاه می‌کنیم، می‌بینیم بسیاری از این علت‌ها اصلاً در اختیار قوه قضائیه نیست، نظام اقتصادی کشور، وجود فقر، نظام اداری کشور، اختیارات دستگاه‌های اجرایی، تصدی‌گری اقتصادی دولت، همه اینها زمینه این قبیل مفاسد و بی‌عدالتی‌ها و تبعیض‌ها است.

اگر این ریشه‌ها و علل اصلاح نگردد و همان‌طور باز باشد، نظام اقتصادی کشور به همین وضع باشد، مدیران اجرایی اختیارات زیادی در تصرف در منابع داشته باشند، دستگاه‌های نظارتی قوای سه‌گانه نظارت کارآمدی نداشته باشند، از روش‌هایی که امروز در دنیا برای کنترل و نظارت و محدود کردن اختیارات مدیران در منابع ملی اعمال می‌شود، استفاده نشود، در تبصره‌های بودجه مصوب

مجلس به عناوین گوناگون اختیارات مطلق به مدیران داده شود که هر طور بخواهند تصمیم‌گیری کنند، با این وضع، دستگاه قضایی چکار می‌تواند بکند؟

همه این عوامل در تولید دانه درشت‌ها مؤثر است. دانه درشت، چطوری دانه درشت شده است، از اول که دانه درشت نبود، در این مصادر قرار می‌گیرد و از این عوامل استفاده می‌کند و به تدریج درشت می‌شود. وقتی دستگاه قضایی وارد چنین پرونده‌ای می‌شود و متوجه می‌شود که در فلان تبصره فلان قانون بودجه و یا غیر بودجه، یا در مصوبه شورای اقتصاد، این اختیار به مدیر داده شده است، چه کار می‌تواند بکند؟ قانون باید جلوی این اختیارات را بگیرد. در بسیاری از کشورها مدیران شرایط دارند، برای مدیران اقتصادی، شرایط سنگین و سختی هست.

کسی که می‌خواهد در وزارتخانه‌ای که با منابع ملی کشور سر کار دارد، مدیر می‌شود، خیلی برای او شرط می‌گذارند. وزارت نفت با وزارت آموزش و پرورش، یکسان نیست که اختیارشان را یکی قرار بدهند. در دستگاه‌هایی که مسئولیت منابع مالی کشور را دارند، باید شرایط خیلی سخت‌تر باشد. قانون باید برای کسی که می‌خواهد مسئولیت این طور منصب‌ها را بپذیرد شرایط سخت بگذارد، یکی از شرایط آن این باشد که بستگانش حق ندارند کار اقتصادی انجام دهند. چون اگر بستگانش حتی کاری هم نکنند،

اولاً خود این انتساب، سرقفلی دارد و قیمت پیدا می‌کند و سوء استفاده از آن ممکن است. ثانیاً مسئول یک نهاد مالی و اقتصادی که مثلاً پسرش یا برادرش کار اقتصادی کند، حتی اگر هیچ سوء استفاده‌ای از موقعیت پدر یا برادرشان نکنند، باز هم آن مسئول در معرض اتهام قرار می‌گیرد، مردم می‌گویند پسرش از بیت‌المال خورده و به اینجا رسیده است. یکی از شرایط و سیاست‌های اسلام این است که مدیران جامعه در موضع تهمت قرار نگیرند.

باید ریشه‌یابی کرد و دید علت‌ها کجاست؟ بسیاری از مفاسد، منشاء قانونی دارد، دستگاه قضایی نمی‌تواند قانون بودجه را که در جای دیگر تصویب شده است، کَانَ لَمْ یَكُنْ تَلْقَى کَند و مدیری را که بر اساس اختیارات قانونی خود، عمل کرده، محکوم کند. یکی از ریشه‌ها و علت‌های این‌گونه مفاسد و نابرابری‌ها و تبعیض‌ها، همین اختیارات قانونی است. در بسیاری از موارد، حيله قانونی درست می‌کنند. مثلاً مجلس و یا دولت، نظام پرداخت‌ها را مشخص کرده است، اما معمولاً مدیران عالی دستگاه‌ها، راهی برای فرار از آن پیدا می‌کنند.

یکی از این راه‌ها، تشکیل شرکت‌های دولتی و عضویت مسئولین در هیئت مدیره آن شرکت‌هاست. همین امروز به من گزارش دادند، مسئولی در یکی از این شرکت‌ها که وابسته به وزارتخانه‌ای است، هر ماه حدود ۴ میلیون تومان فقط برای سمتی که در شرکت دارد،

دریافت می‌کند. او به عنوان مدیر کل، به شکل قانونی نمی‌تواند بیش از سقف معین نظام پرداخت، حقوق دریافت کند، این حيله قانونی را به کار برده است. متأسفانه بر این افراد هیچ نظارتی نیست؛ چون در قانون نه تأسیس این گونه شرکت‌ها و نه عضویت مدیران در هیئت‌مدیره آنها ممنوع نشده است. قوه قضائیه در این گونه موارد هیچ کاری نمی‌تواند انجام دهد؛ چون این کار در قانون ممنوع نشده است.

برخورد نسنجیده با مفاسد اقتصادی و این حالت‌های بگير و ببندهایی که بعضی از رسانه‌ها با آب و تاب به آن دامن می‌زنند، کار درستی نیست؛ زیرا گاهی برخورد نسنجیده با یک مفسده اقتصادی، زیان‌های اقتصادی به مراتب بیشتری از اصل آن مفسده در پی دارد. مثلاً قاضی برای رسیدگی به یک پرونده اختلاس یک میلیارد تومانی در پروژه‌ای، ابتدا دستور توقف پروژه و جلب مدیران ارشد آن را صادر می‌کند. در حالی که همین توقف پروژه، خود میلیاردها تومان خسارت به اقتصاد کشور می‌رساند. تازه خود آن کسی که متهم به این فساد است از توقف پروژه خشنود می‌شود و آن را بهانه حمله به دستگاه قضایی می‌کند و می‌گوید: ببینید چه کار کردید؟ پروژه ملی را متوقف کردید و این همه به اقتصاد کشور خسارت رساندید! خیلی وقت‌ها اتفاق می‌افتد که آن فساد اقتصادی در اثر اشتباه یک کارشناس یا یکی از عناصر زیرمجموعه مدیر یا اشتباه خود مدیر بوده و عمدی نبوده است، نباید برای یک جرم کوچک

کل مجموعه زیر سؤال برود و خدمات ارزنده مدیران آن مجموعه نادیده گرفته شود.

ما در خلال رسیدگی به این پرونده‌ها دیدیم که اگر قاضی بخواهد با این موارد مانند بقیه مسایل رسیدگی کند، زیان‌های اجتماعی، اداری، اقتصادی آن برای کشور خیلی بیشتر از آن مفسده‌ای است که واقع شده است. اگر متهم این پرونده منتسب به یک جناح سیاسی باشد، جناح سیاسی رقیب آن، موضوع را با مبالغات فوق‌العاده‌ای تبلیغ می‌کند، آن وقت علاوه بر آثار زیانبار اقتصادی، اثرات بد و منفی اجتماعی نیز بر جای خواهد گذاشت و ذهنیت عمومی را نسبت به همه مدیران کشور مشوش می‌کند. در دنیا هم در حد اطلاعات ناقصی که من دارم، در این گونه موارد این طور برخورد نمی‌شود و برای یک اختلاس یا حیف میلی در پروژه‌ها و مسایل مربوط به اقتصاد ملی، همه چیز را به هم نمی‌ریزند.

ما در بخشنامه‌ای به مجتمع‌های ویژه مبارزه با مفاسد اقتصادی، گفتیم: هر گاه با چنین پرونده‌ای در بخش دولتی مواجه شدید، اولاً حق ندارید پروژه را متوقف کنید؛ ثانیاً، ابتدا مسئله را با مسئول ارشد آن دستگاه در میان بگذارید - اگر خود او متهم نباشد، معمولاً در این پرونده‌ها مسئولین رده بالا متهم نیستند - با هماهنگی او کاری کنید که هیچ گونه لطمه‌ای به پروژه وارد نیاید، مخفیانه به آن

خلاف یا تخلف یا جرمی که صورت گرفته رسیدگی و با شخص مرتکب آن برخورد کنید، تبلیغات نشود؛ چون ذهنیت بدی را در جامعه نسبت به کل مسئولین ایجاد می‌کند.

با همه این سخنان و شایعاتی که در مورد رانت‌خواری و مفاسد اقتصادی می‌شود، بنده باید به شما عرض کنم: وضعی که در کشور ما هست، از نظر سلامت مدیران اجرایی کشور، نسبت به آنچه که در کشورهای دیگر وجود دارد، قابل مقایسه نیست، البته وضع ما صد در صد مطلوب اسلامی نیست، ولی خیلی بهتر از دیگر کشورهاست. کسانی را که در کشور ما از مفسدان اقتصادی دانه‌درشت می‌دانیم، قابل قیاس با افراد مشابه خودشان در کشورهای دیگر نیستند، نسبت به آنها می‌توان پشت سر اینها نماز خواند، فساد آنها خیلی بیشتر است، ولی ابراز نمی‌کنند. در جامعه این ذهنیت را ایجاد کرده‌اند که فرزندان همه مسئولین، چنین و چنان هستند.

وقتی تحقیق می‌کنیم، می‌بینیم اصلاً این طور نیست، خیلی از شایعات، مبالغه و سیاه‌نمایی است. در جاهایی که لازم است، باید برخورد شود اما بدون آبروریزی و بدون تنش‌های اجتماعی و سیاسی، واقعاً باید به این زیان‌های جانبی توجه داشته باشیم. باید ریشه‌ها و علل فساد را بشناسیم، قوانین و مقررات را اصلاح کنیم، نهادهای نظارتی را تقویت و فعال و کارآمد کنیم، از روش‌های

مدرن قانونگذاری در مجالس کشورهای پیشرفته استفاده کنیم تا قوانین به گونه‌ای وضع شود که خود به خود این فسادها و رانت خواری‌ها نتواند شکل بگیرد. بدین ترتیب ریشه‌های فساد را قطع و بستر رانت‌خواری‌ها و مفاصد اقتصادی برچیده می‌شود.

بعضی از رانت‌خواری‌ها و مفاصد اقتصادی توأم با توسعه‌هایی است که برای کشور ما خیلی مطلوب است، ما باید راه‌هایی را پیدا کنیم که آن توسعه انجام پذیرد و جلوی این فساد گرفته شود. این کار ظرافت می‌خواهد که جلوی مفاصد را به گونه‌ای بگیریم که گشایش و رونق اقتصادی کشور که خیلی مهم است، لطمه نبیند. ما باید انگیزه‌های مدیران را حفظ کنیم، این مدیران سرمایه‌هایی به مراتب مهم‌تر از آن مقدار پولی است که اختلاس یا حیف و میل شده است. اگر قرار باشد برای اینکه پول اختلاس شده را به بیت المال برگردانیم، این سرمایه‌های عظیم انسانی را از دست بدهیم اشتباه کردیم. از این رو تأکید می‌کنم که در مقابله با مفاصد اقتصادی، باید برخورد قضایی و شیوه‌های بازرسی و بازرجویی محاکمه خیلی با ظرافت انجام شود.

در مورد اصل ۱۴۲ که مربوط به نظارت بر اموال مسئولین است، هنوز قانون عادی برای آن وضع نشده است. اجرای این اصل تا کنون بدین منوال بوده که مسئولان مشمول این اصل، در آغاز مسئولیت خود، فهرست تمام دارایی‌هایشان را برای قوه

قضائیه می‌فرستند، در پایان مسئولیت‌شان نیز دوباره فهرست دارایی‌های خودشان را می‌فرستند. ما برای این کار، تشکیلاتی به نام دفتر اصل ۱۴۲ تأسیس کردیم و سر و صورت منضبط‌تری به آن دادیم. دفترچه‌ای با جدول‌بندی‌های دقیقی برای درج اموال منقول و غیرمنقول مسئولان و نیز همسر و فرزندان‌شان تنظیم شد تا اطلاع دقیق‌تری از آنها در دست باشد. از وقتی که این دفاتر تنظیم شد و برای مسئولان فرستاده شد، دستگاه قضایی اشراف بیشتری بر اموال آنها پیدا کرد؛ ولی باز اجرای دقیق این اصل به تصویب یک قانون عادی نیاز دارد.

در این اصل آمده است: شخص رئیس قوه قضائیه به اموال مسئولان رسیدگی کند که به ناحق افزوده نشده باشد. در این تعبیر، مشخص نشده که آیا مقصود، رسیدگی قضایی است، یعنی رئیس قوه قضائیه می‌تواند در صورت تخلف، این اموال را بگیرد و پرونده را به محاکم بفرستند، یا رسیدگی قضایی مقصود نیست؛ چون این اصل در فصل مربوط به قوه قضائیه نیامده است؟ تعبیر «افزایش به ناحق» نیز اجمال دارد، افزایش به ناحق؛ یعنی خلاف قانون یا چیزی فراتر از خلاف قانون، مراد است؟ آیا شامل همین تبعیض‌ها و درآمدهای کلان به ظاهر قانونی نیز می‌شود؟ موارد، شفاف نیست و نیاز به قانون دارد.

ضرورت یا عدم ضرورت تشهیر در مبارزه با مفاسد اقتصادی

در قانون فعلی، موارد فساد اقتصادی معمولاً تحت عناوین کلاهبرداری و اختلاس و امثال آن است که خیلی محدود است، مجازات‌های آن هم خیلی سخت نیست و قانون موجود هم برای ریشه کن کردن مفاسد اقتصادی کافی نیست. ما از مجازات تشهیر که یک تعبیر فقهی است، استفاده نمی‌کنیم و بلکه برعکس در قانون آمده است تا حکم قطعی نشده، دادگاه حق ندارد اسم کسی را اعلان کند. در دنیا این طور نیست، مخصوصاً در جرایمی که مربوط به اموال عمومی و ثروت‌های ملی است، خیلی سریع، شخص متخلف را تشهیر می‌کنند و عکسش را در تلویزیون و روزنامه‌ها پخش می‌کنند پیشنهاد شده که از تشهیر به عنوان یک مجازات استفاده شود.

در نهج‌البلاغه نامه‌ای هست از امیرالمؤمنین علیه السلام به والیش در اهواز درباره مجرمی که گران‌فروشی کرده بود. امام در آن نامه به والیش در اهواز دستور داده که این شخص را که در زندان است، هر جمعه به نماز جمعه بیاور و به مردم نشان بده، معرفی کن و بگو که گران‌فروشی کرده است. این همان تشهیر است که در متون فقهی آمده است. آن وقت که تلویزیون و روزنامه نبود، راه تشهیر و معرفی کردن متخلف، همین بوده که او را در نماز جمعه بیاورند و معرفی کنند. در دنیای امروز نیز همین طور است، هر مدیری

به محض ارتکاب تخلف و فساد مالی، عکسش در رسانه‌ها منتشر شود و همین بهترین عامل بازدارنده است که دیگر کسی فکر این کار را نکند. مجازات این گونه جرایم در قانون باید طوری تعیین شود که بازدارنده باشد تا کسی جرأت نکند مرتکب این جرایم شود، یکی از بهترین عوامل بازدارنده، همین تشهیر است. قوه قضائیه کسی را دستگیر کرده است که در فرودگاهی کار می‌کرد و خودش اقرار کرده که من دو میلیارد تومان داشته‌ام و حالا ده میلیارد تومان دارم، هشت میلیارد آن از قاچاق به دست آمده است. تشکیلات اداری و گمرکات ما این قدر سست است که یک نفر بتواند ظرف دو یا سه سال، هشت میلیارد تومان از قاچاق دریاورد. دیده‌ام در بعضی از روزنامه‌ها که این خبر را داده‌اند، از ترس فقط حروف اول اسم او را نوشته‌اند. اگر خیلی کمتر از این جرم در بعضی از کشورهای کمونیستی اتفاق می‌افتاد، مجازاتش اعدام بود، در بعضی دیگر از کشورها با اعلان اسم و عکس او در رسانه‌ها او را تشهیر می‌کردند که از جهاتی بدتر از اعدام است.

در مبارزه با مفسد اقتصادی خیلی کار شده، ولی بیش از این کار لازم است. مردم را هم بایستی تا اندازه‌ای در این مبارزه شرکت داد. انحصار اقتصاد دولت و برخورداری از اطلاعات رانتی ساخت انحصاری دولت در برخی بخش‌های اقتصادی امکان مداخله خودسرانه در فعالیت‌های اقتصادی را به برخی اشخاص می‌دهد. برخورداری از چنین قدرتی به همراه دسترسی به اطلاعاتی که در

اختیار عامه قرار ندارد، موجب ایجاد فرصت هایی برای برخی می گردد تا بتوانند منافع خود یا دوستان نزدیک خود را به قیمت کاهش منافع عمومی افزایش دهند.

ناکارآمدی سیستم اداری موجب ایجاد فساد و بستری برای گسترش مفاسد اقتصادی

مکانیزه شدن جریان رسیدگی به پرونده های قضایی یکی از مهم ترین پیشرفت های قوه قضاییه است. مکانیزاسیون موجب نظارت کامل و دقیق و عادلانه بر تمام مراحل دادرسی می شود و الکترونیکی کردن قضاوت به مدیران قضایی در شناخت ریشه های آسیب های موجود در دستگاه قضایی کمک می کند. ضمن اینکه باعث می شود رسیدگی به پرونده های قضایی به صورت شفاف صورت گیرد و رضایت مردم و اصحاب پرونده ها جلب شود. یکی از مهم ترین ثمرات اجرای دقیق سیستم دادرسی الکترونیکی از بین رفتن سلطه گری و کارچاق کنی در سیستم قضایی و افزایش سطح امنیت قضایی است. اجرای دقیق این سیستم هم چنین می تواند رفت و آمدهای مردم به محاکم را بسیار کم کند و جلوی آسیب هایی را که ناشی از کثرت آمد و شد به محاکم قضایی است، بگیرد. نتیجه ی نهایی اجرای این سیستم رسیدن به دادرسی عادلانه و جلب رضایت مردم و کاهش و مشکلات آنان است.

استفاده از سیستم‌های IT در بسیاری از کشورهای دنیا در تمام بخش‌های اقتصادی، حقوقی و سایر بخش‌ها به عنوان عاملی موثر در پیشبرد امور و افزایش سطح رفاه عمومی رو به گسترش است و دستگاه قضایی کشور ما نیز در استفاده از این فناوری مصمم است. امیدواریم با تلاش‌های صورت گرفته برقراری سیستم IT تا پایان سال در دادگستری تمام شهرها انجام شود.

قوه قضاییه در استفاده از این فناوری در کشور پیش قدم بوده است. گسترش این فناوری گامی مهم در راستای نوآوری و مقابله با مفاسد اقتصادی در دستگاه قضایی است. مشکل زمان بر بودن رسیدگی به پرونده‌های اقتصادی و نیز مشکلات مردم در دستگاه‌های مختلف اجرایی و معطل شدن آنان در دستیابی به حق و حقوق خود وجود دارد. باید توجه و تلاشی جدی از سوی مجموعه‌های اجرایی و قضایی کشور برای رسیدگی به مشکلات مردم در زمان مشخص و پرهیز از طولانی شدن امور صورت گیرد.

باید مدیریت کلان کشور را به برنامه‌ریزی حل مشکل زمان بر شدن پرونده‌ها و نیز مسایل و مشکلات مردم در دستگاه‌های اجرایی دعوت کرد. دادگستری‌های سراسر کشور ملزمند با استفاده از تمام ظرفیت خود رسیدگی به پرونده‌های قضایی باقی مانده از سال‌های قبل را تا پایان امسال تمام کنند.

تمام پرونده‌های جدید تشکیل شده در دادگستری‌ها نیز باید برحسب نوع پرونده و محتوای آن مشمول زمان اولیه مشخص برای رسیدگی شود و اگر پرونده‌ای در زمان تعیین شده رسیدگی نشد، باید دلایل عدم رسیدگی در زمان تعیین شده، مشخص و بررسی شود تا عوامل تاخیر شناسایی شوند. با طراحی و تدوین سیستم جامع «تعیین زمان معین رسیدگی به پرونده‌ها»، رسیدگی به پرونده‌های قضایی دقیق‌تر و سریع‌تر انجام می‌گیرد و مجموعه قضات و مسوولان قضایی متوجه خواهند بود که نمی‌توانند رسیدگی به پرونده‌های قضایی را بدون دلیل قانع‌کننده طولانی کنند.

ناکارآمدی سیستم اداری موجب ایجاد فساد و بستری برای گسترش مفاسد اقتصادی است. ناکارآمدی سیستم اجرایی و اداری کشور و عدم شفافیت در امور، زمینه‌ساز بسیاری از رانت‌خواری‌ها و مفاسد اقتصادی می‌شود و ضروری است که سیستم اداری، اصلاح و به سمت شفافیت و حذف واسطه‌ها پیش برود. همچنین پیچیدگی دستگاه‌های اداری و قوانین و طولانی شدن روند حل و فصل مسایل مردم و بوروکراسی گسترده آسیبی جدی است و باید رفع شود.

نرم‌افزارهای مدرن در دنیا پر شده است. بانک‌های ما در تکنیک‌های ارتباطی خود با مشتریان از عقب‌افتاده‌ترین تکنیک‌ها استفاده می‌کنند و نتیجه آن هم می‌شود فساد، نتیجه آن هم می‌شود

خبری که چند وقت پیش به من داده‌اند. دو جوان توانستند با دستبرد به شناسنامه‌های سفید هر کدام ۲۰ - ۳۰ شناسنامه برای خود درست کنند با یک عکس و از این طریق حدود هزار دسته‌چک از بانک‌ها گرفتند و هر دسته چک را در بازار دو میلیون فروختند یعنی دو میلیارد تومان. همه این چک‌ها که در بازار پخش شده است فردا می‌شود یک پرونده قضایی یعنی ۳۰ هزار پرونده. این چه سیستم بانکی است که ۵۰ شناسنامه با یک عکس ارائه می‌دهد و بانک‌ها هم نفهمیدند؟ این چه سیستمی است؟ در دنیا وقتی یک فرد وارد بانک می‌شود آن بانک کل سوابق فرد را مشخص می‌کند. باید مبارزه با فساد باشد اما بانک‌ها و گمرک‌ها باید از نرم‌افزارهای امروزی استفاده کنند اینها که معجزه نیست. همین دو جوان را بفرستید آن ور آب اگر توانستند دو تا دسته‌چک بگیرند، اصلاً بفرستید در افغانستان اگر توانستند این کار را انجام دهند. در پیشرفته‌ترین و آزادترین اقتصاد دنیا اگر کسی بخواهد ۱۰ دلار در بانک بگذارد می‌پرسند که این پول از کجا آمده، نکند پولشویی، قاچاق یا دزدی باشد.

سوءاستفاده از رانت‌ها و امتیازها و انحصارهای اقتصادی عامل اصلی مفسد اقتصادی^(۱)

ریشه خیلی از معضلات اجتماعی و بزهکاری‌ها و فسادها در

۱ - دیدار با اعضای کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی ۷۹/۸/۲

فقر و تبعیض و بی‌عدالتی است؛ ممکن است در مواردی این قبیل مفسد، ایجاد بحران کرده و امنیت نظام و جامعه را تهدید کند. قطعاً یکی از عوامل نابسامانی‌های اقتصادی که بسیار از آن ضربه خورده‌ایم سوءاستفاده از رانت‌ها و امتیازها و انحصارهای اقتصادی است که همه در دست دولت است و این‌گونه به حال خود رها شده است و در نتیجه چنین وضعی، اقتصاد کشور به یک اقتصاد بیمار و عمدتاً مبتنی بر دلال‌بازی و رانت‌خواری تبدیل می‌شود. باید جلوی این مجوزها و رانت‌ها با وضع قانون گرفته شود و هیچ وکیل یا وزیر یا رئیسی نه خود و نه فرزندان و خانواده‌اش و نه قوم و خویشان حق هیچ‌گونه دخالت شخصی در مسائل اقتصادی نداشته نباشد. کسی یا وزیر نشود یا اگر شد باید بداند تاوان وزیر شدن این است که نه خود و نه فرزندان نباید هیچ‌کار اقتصادی داشته باشند. اصل ۱۴۲ قانون اساسی باید به دقت اجرا شود.

وقتی شخصی در مصدر وزارت و وکالت و ریاستی قرار می‌گیرد، از ابعاد گوناگونی صاحب قدرت می‌شود؛ ورود این شخص به عرصه رقابت‌های اقتصادی با افراد معمولی متفاوت است، اعتبار او اعتبار شخصی نیست، اعتبار دولت و نظام است و خود این اعتبار فی‌نفسه ثروت است، منتها ثروت ملی است نه ثروت شخصی، از این رو نمی‌توان آن را مصروف کارهای شخصی کرد.

مسائل مختلفی در این دایره هست که باید در جای خود با آمار

و ارقام ذکر شود و ما آمادگی آن را داریم، سابقاً اشراف مختصری بر مسائل اقتصادی داشتیم؛ حالا با تشکیلات جدیدی که ایجاد کرده‌ایم (معاونت اقتصادی قوه قضائیه) مسائل را دقیق‌تر می‌توانیم ببینیم و بسنجیم، و دربابیم ریشه آفت‌های اقتصادی در کجاست و چگونه به وجود آمده است؟

تصمیم‌گیری‌های باز و بی‌قید و بند عامل ایجاد مفسد اقتصادی

هدف نظام، توسعه و رونق بخشیدن به وضع اقتصادی و مادی و رفاهی کشور و مردم است. ظرفیت‌ها و زمینه‌هایی که بحمدالله خداوند متعال در کشور ما قرار داده است، فرصت‌های عظیمی است برای توسعه کشور.

توسعه زیربنایهای اقتصادی و ایجاد اقتدار اقتصادی، نیز هدف نظام ماست که در سیاست‌های مصوب و مخصوصاً در چشم‌انداز بیست ساله، بر آن تأکید شده است.

این دو هدف توأمان با هم بایستی دیده شود، اگر ما به یکی پردازیم و دیگری را کنار بگذاریم، کار ما ناقص خواهد بود. خوب، چگونه می‌توانیم این دو هدف را با هم ببینیم؟ از باب تجربه‌ای که دارم عرض می‌کنم: خیلی وقت‌ها مبارزه با مفسد اقتصادی در یک پرونده، طوری انجام می‌گیرد که یک پروژه ملی را متوقف می‌کند، یعنی برای تحقق بخشیدن به هدف اول، هدف دوم ضربه

می خورد. مثلاً دادگاه یا سازمان بازرسی، برای مبارزه با مفاسد اقتصادی، اختلاسی یا رشوه‌گیری یا کلاهبرداری و یا رانتی را در پروژه‌ای دنبال می‌کند، اما چون هدف دوم را درست ندیده است، طوری عمل می‌کند که کل آن پروژه متوقف می‌شود و ممکن است تعطیل شدن این پروژه منجر به این شود که دیگر کسی در آن کار سرمایه‌گذاری نکند. کسی که هدف اول را مجزای از هدف دوم می‌بیند، مخصوصاً اگر دستگاه قضایی باشد که هدف اول را وظیفه خود می‌داند و به هدف دوم توجه ندارد، این گونه عمل می‌کند، بعد که پرونده را رسیدگی می‌کنیم، می‌بینیم مثلاً برای جلوگیری از یک مفسده اقتصادی در حد یک میلیارد تومان، ده‌ها میلیارد تومان به اقتصاد کشور ضربه زدیم.

عکس این نیز ممکن است در دستگاه‌های دولتی اتفاق بیفتد، تحت عنوان توسعه و رونق دادن به اوضاع اقتصادی، آزادی‌های بی‌بند و بار اقتصادی را برای سرمایه‌گذاری خارجی بدون نظارت تجویز می‌کنند و آن‌چنان باز و بی‌قید و بند تصمیم‌گیری می‌شود که بسترهای عظیمی برای یک سلسله مفاسد اقتصادی و سوءاستفاده‌ها و رانت‌خواری‌ها را فراهم می‌کند. در تبصره‌های بودجه مجوزهایی داده می‌شود که ممکن است یک هدف اقتصادی را تأمین کند، ولی زمینه و بستر بروز مفاسد اقتصادی فراوانی مانند تبعیض‌ها و رانت‌خواری‌ها و زمین‌خواری‌ها و یک‌شبه میلیارد در شدن بعضی‌ها را ایجاد می‌کند که البته خلاف اهداف اسلامی و مقاصد قانون

اساسی و خلاف حقوق مردم است. این هم نتیجه دیدن هدف دوم مجزای از هدف اول است. اساساً توسعه اقتصادی می‌بایستی به شکلی انجام بگیرد - در دنیا نیز همین‌طور است - که منشأ رونق شود و توأم با مفسد نباشد، چون اگر با مفسد توأم شد، خود آن مفسد در دراز مدت توسعه اقتصادی را از بین می‌برد.

پس هر دو شکل کار - مبارزه با مفسد اقتصادی بدون توجه به اهداف توسعه اقتصادی و نیز توسعه اقتصادی بدون توجه به مفسد اقتصادی آن - غلط است. نه این درست است که دستگاه‌های قضایی و نظارتی فقط و فقط مبارزه با مفسد اقتصادی را در نظر داشته باشند بدون توجه به اهداف و برنامه‌های اقتصادی مهمی که نظام در چشم‌انداز بیست‌ساله تصویب کرده است و نه آن درست است که دولت فقط و فقط اهداف اقتصادی را در نظر داشته باشد بدون توجه به تبعات آنها در ایجاد مفسد اقتصادی. بایستی هر دو هدف با هم دیده شود و باید مکانیزم توأمان انجام شدن این دو کار را به دست بیاوریم. این کار قوه قضائیه تنها نیست، کار همه قواست، هم مجلس باید با دقت بیشتر قانونگذاری کند، هم دولت نقش بسیار اساسی در حمایت از سرمایه‌گذاری صحیح و بدون مفسد دارد، قوه قضائیه نیز نقش بسیار اساسی در نحوه برخورد با مفسد اقتصادی و ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری دارد. پس همه قوا بایستی با یکدیگر همکاری کنند تا راهکارهای درست این مسئله را پیدا و آن را حل کنند.

مفاسد اقتصادی فرار سرمایه و ایجاد دافعه برای مولدین اقتصاد^(۱)

این بحث مفاسد اقتصادی، بحث بسیار مهمی است، بحث قضایی هم نیست، گرچه آقایان آن را بیشتر از بعد قضائیش مطرح می‌کنند. اولاً مفاسد اقتصادی تنها این نیست که فلان مدیر دولتی مثلاً تخلف اقتصادی کرده است. این یک نوع کوچکی از مفاسد اقتصادی و یک فساد اقتصادی اصغر است و البته در جای خود باید با آن برخورد شود. ولی بایستی توجه شود که این یک مفاسد کوچک از مفاسد اقتصادی و شکل کم‌خطر آن است. این تخلف، جرم است، ولی در غالب موارد یک جرم حقوقی و یا شرعی است، اما سرمایه‌ای از داخل به خارج نرفته و همچنان در داخل کشور است و هیچ آثار زیانبار اقتصادی را برای کشور ندارد.

یک نوع دیگر از فساد اقتصادی هست که واقعا فساد اقتصادی است، یعنی اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد، از جمله ایجاد وضعی در کشور که مولدان و فعالان و سرمایه‌گذاران سالم اقتصادی ما دل‌نگران شوند و احساس کنند که هر لحظه می‌خواهند ببینند اموالشان را بگیرند و ناچار سرمایه‌شان را بیرون ببرند و یا نتوانند سرمایه‌گذاری کنند. ما متأسفانه چون دو یا سه و یا ده سرمایه‌گذار غیرسالم دیده‌ایم که واقعا پولشان را از راه حرام به دست آورده‌اند، اصل را بر این گذاشته‌ایم که هر سرمایه‌گذاری، لابد سرمایه خود

۱ - سخنرانی در گردهمایی ائمه جمعه سراسر کشور ۸۴/۸/۲۴

را از حرام به دست آورده است. در حالی که واقعا اینطور نیست. یکی از توصیه‌های امیرالمومنین علیه السلام به مالک اشتر توصیه به آبادانی و عمران زمین و پشتیبانی از تجار و اصحاب صنایع است.

شیوه نادرست ما در طرح ارزش‌هایی چون عدالت اجتماعی، سبب می‌شود که سرمایه‌ها و نیروهای خبره و مولد و مدیران کارآمد ما از کشور خارج شوند که متأسفانه این کار شده است و این است آن مفسده بزرگ اقتصادی. چون وقتی چنین کسانی ثروت خود را از داخل برداشته و به خارج برده و در آنجا سرمایه‌گذاری می‌کنند، اولاً خود این شخص یک امکان ملی و یک مدیر کارآمدی است که برای پرورش او در این کشور هزینه شده است و ما او را به سادگی از دست داده‌ایم. ثانیاً، ثروتش را که بیرون برده نیز سرمایه ملی بود که می‌توانست در ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی کشور به جریان افتد، اما اینک همه عواید و منافع آن نصیب کشور بیگانه شده است. این است آن فساد اقتصادی اکبر که من عرض کردم.

پس وقتی ما می‌خواهیم بحث فساد اقتصادی را بررسی کنیم که قطعا از مسایل عمده امروز کشور ماست، باید این دید را داشته باشیم. ما در ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی - که علی‌رغم همه تبلیغاتی که علیه آن شده و می‌شود، بسیار خوب کار کرده است - به این نتیجه رسیده‌ایم که فساد اقتصادی اعظم و اکبر این

است و می‌بایستی عوامل آن را پیدا کرد. غیر از عواملی که مربوط به دشمن است که مشخص است و خیلی نمی‌شود با آن کاری کرد، در داخل خودمان چرا همان کاری را که دشمن می‌خواهد، انجام می‌دهیم؟

بعضاً مسایل سیاسی و جناحی هم اثر می‌گذارد و ما خودمان هم خودمان را تضعیف می‌کنیم، سیاه‌نمایی می‌کنیم و می‌گوییم این دولت کارآمد نیست، آن وزیر درست نیست، بورس به همه ریخته است و... اینها نگرانی را بیشتر می‌کند و فضایی را ایجاد می‌کند که منجر به فساد اقتصادی اکبر، یعنی فرار سرمایه و ایجاد دافعه برای مولدین اقتصادی می‌شود. بحث اطلاع رسانی و ذکر نام مفسدان اقتصادی را چنان دامن می‌زنیم که خیال می‌شود یک فهرست خیلی عریض و طویلی از مفسدان اقتصادی و از آقازاده‌های فاسد اقتصادی در کشور داریم و آن را مخفی کردیم و نمی‌خواهیم به مردم بگوییم. دائم این مسئله را بزرگ می‌کنیم که گویا مسئله اصلی ما همین است. در حالی که اصلاً مسئله اصلی ما این نیست.

کشور ما از نظر اقتصادی عوض اینکه جاذبه ایجاد کند، دارد حالت دافعه پیدا می‌کند. دشمن هم در کنار کشور ما بهترین جاذبه‌ها را ایجاد کرده که سرمایه‌ها را به طرف خودش بکشد. هم سرمایه‌ها را و هم نیروهای فعال اقتصادی بیرون را کشیده است، یعنی به شکل مضاعفی دارند به ما ضربه اقتصادی می‌زنند.

علاوه بر این، عنوان می‌کنند که دولت جدید، کارآمدی و مدیریت اقتصادی درست ندارند. دائم این را تبلیغ می‌کنند و از این طریق نیز نیروهای فعال اقتصادی را تشویق به خروج از کشور می‌کنند. در گزارش‌هایی هم که می‌دهند رتبه ما را با رتبه‌های کشورهای خیلی عقب‌مانده دنیا مساوی قرار می‌دهند و ما را با بدترین و فقیرترین کشور منطقه هم‌تراز می‌کنند. با اینکه این‌طور نیست و دروغ است. خودمان هم این فضاها را ایجاد می‌کنیم و می‌گوییم که همه دزدند و فاسدند و همه آقازاده‌ها افتاده‌اند در کار به یغما بردن اموال عمومی.

بنابراین، موضوع مبارزه با مفسد اقتصادی را بایستی این‌طور بفهمیم و ببینیم آسیب‌ها در کجاست و مبارزه با مفسد اقتصادی را چگونه باید مطرح کنیم. مسئولان هم بدانند برای رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز، چگونه از این همه ظرفیت‌های عظیم و فرصت‌های واقعاً بی‌نظیری که در کشور ما هست - و در هیچ یک از کشورهای منطقه چنین ظرفیت‌ها و امکانات و استعداد توسعه اقتصادی وجود ندارد - استفاده کنیم. مبارزه با مفسد اقتصادی این است که سیاست‌های نادرست اصلاح بشود، این اختیارات اضافی که به مدیران اجرایی داده می‌شود، سلب شود، انضباط در ادارات برقرار شود، مناقصه‌ها تحت نظارت قرار بگیرد، نظارت‌ها و بازرسی‌های قبلی و بعدی ایجاد شود تا فساد شکل نگیرد. این مبارزه با مفسد اقتصادی است.

حفاظت اجتماعی و مقابله با مفاسد اقتصادی^(۱)

همین بحث حفاظت اجتماعی که حالا مطرح است، یکی از بهترین راه‌های مشارکت دادن مردم در مبارزه با مفاسد است، چون خود مردم بیشتر و بهتر می‌توانند این قبیل موارد را پیدا کنند. مبارزه با مفاسد اقتصادی و جرایمی که در حقیقت امنیت مالی و اقتصادی جامعه را تهدید می‌کند، نیاز به دیدگاه‌های کلان و تحولات این چنینی هم در قوانین و هم در ساختارها و هماهنگی میان دستگاه‌ها دارد.

عدم شفافیت در نظام بودجه بندی

از مواردی که اصل پاسخ‌گویی و شفافیت باید در آن نمود عینی داشته باشد نظام بودجه بندی است. دولت در ایجاد سازوکار لازم جهت تخصیص بهینه بودجه و وظیفه خطیری بر عهده دارد و در واقع می‌توان درجه اقتدار حاکمیت دولت را به نوعی در نظام بودجه‌بندی آن مشاهده کرد. برخی از کشورهای در حال توسعه از جمله کشور ما درگیر ساختار بودجه‌های غیرتوسعه‌ی میب‌اشند، لذا فقدان انضباط مالی و نهادینه نبودن اصل پاسخ‌گویی در نظام بودجه ریزی سبب اتلاف منابع، کاهش کارایی و فساد مالی می‌شود و از توان دولت برای هدایت صحیح منابع می‌کاهد.

۱ - مصاحبه مطبوعاتی تاریخ ۸۳/۱۰/۱

پیچیدگی و طاقت فرسا بودن رسیدگی به پرونده های مفاسد اقتصادی^(۱)

مسئولان ارشد نظام مجدانه پیگیر برخورد بامفاسد اقتصادی هستند، چون آثار سوء این مفاسد اقتصادی و رانت خواری ها و زمین خواری ها واقعا برای همه محرز است و کسی نه جرأت دفاع از این قبیل مفاسد اقتصادی را دارد و نه واقعا مدافعی دارد. بیشتر مفاسد اقتصادی از خارج از دستگاه های دولتی شروع می شود، بعد ممکن است دستگاه دولتی هم غفلت یا خطا کند، یا احیاناً کسانی در داخل بعضی از دستگاه ها با مفسدان همکاری کنند. در هر صورت مسئولان ارشد نظام به جد پیگیر مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجرای منشور هشت ماده ای مقام معظم رهبری هستند، ولی طبیعت این پرونده ها طوری است که رسیدگی به آنها کار آسانی نیست، هم پیچیدگی کارشناسی دارد هم پیچیدگی قضایی و حقوقی دارد. خیلی از این پرونده ها مربوط به بخش هایی است که کار کارشناسی ویژه آن بخش را می طلبد، مثلاً اگر مربوط به بانکداری باشد، کارشناسی امور بانکی را لازم دارد و از کارشناسان ویژه آن بخش بایستی استفاده شود، اگر مربوط به امور بازرگانی باشد، نیاز به کارشناسی بازرگانی دارد، در برخی از این پرونده ها اموالی جابجا شده و بخشی از آنها به خارج از

۱ - سخنرانی در جمع دانشجویان استان یزد تاریخ ۸۳/۱۰/۲

کشور رفته است، تدابیر بسیار ظریف و دقیقی لازم است که این اموال برگردد. برگرداندن آنها زمان می‌برد، مقدمات حقوقی دارد، امین مالی بایستی مشخص شود که بتواند این اموال را تحصیل کند. اینها کارها ساده‌ای نیست، خیلی ظریف است، برخی از آنها پیچیده است و نیاز به تدابیر خاص خودش را دارد و لذا معمولاً این قبیل پرونده‌های اقتصادی پروژه‌های خیلی پیچیده و سنگین و مدت‌داری هستند و رسیدگی به آنها با رسیدگی به جرایم عادی فرق می‌کند. بعضی‌ها می‌گویند چرا به پرونده‌های اقتصادی سریع رسیدگی نمی‌شود؟ اگر بنا باشد به سرعت برخورد شود معنایش این است که درست کارشناسی نشود، در این صورت شاید حقی تضییع شود، شاد خلاف واقع حکم صادر شود، این کار درستی نیست، تمام حقوق بایستی حفظ شود.

همانطوری که رهبری فرموده اند، ما هم معتقدیم، شما هم می‌دانید که در نظام ما تبعیض هست، فقر هست، مفاسد اقتصادی هست، ولی در مقام مقایسه، آنچه سابقاً بود با آنچه حالا هست از زمین تا آسمان فرق دارد. خدمت‌رسانی نظام به مردم قابل مقایسه با رژیم گذشته نیست، با آنکه جمعیت کشور در آن زمان نصف جمعیت فعلی بود، ثروت مملکت از اشخاص طاغوتی که تمام کشور را بلعیده بودند گرفته شده و بین اقشار کم‌درآمد و بی‌بضاعت تقسیم شده است.

ما فعلاً در جامعه قشر متوسط داریم، این طور نیست که یک عده ثروتمند آنچنانی و یک عده فقیر فقیر باشند. هزاران شرکت و بنگاه‌های تولیدی و بازرگانی به وسیله همین طبقه متوسط در کشور ایجاد شده است. موارد سوء استفاده از این شرکت‌ها و بنگاه‌ها بسیار نادر و محدود است. سابق که این چنین نبود، دربار و درباریان هر غلطی می‌خواستند می‌کردند، اصلاً مردم و مملکت را ملک خودشان می‌دانستند. مسایل اجتماعی و اقتصادی، آمار خیلی مهم است، شاخص‌های آماری ما را با آنچه در دنیا می‌گذرد، مقایسه کنید.

رانت های اطلاعاتی اقتصادی منشا فساد اقتصادی^(۱)

یکی از عواملی که هم جلوی فساد مخصوصاً رانت‌خواری را می‌گیرد و هم منشأ رقابت سالم در فعالیتهای اقتصادی می‌شود، شفاف بودن و علنی بودن کارها و توزیع اطلاعات به طور مساوی میان همگان است. اگر بنا باشد اطلاعات را مخفی کنیم به نهادهای دولتی بدهیم و به مردم ندهیم، این دیگر اقتصاد رقابتی نخواهد شد، همان اقتصاد انحصاری دولتی است. آنهایی که مربوط به دولت و دستگاه‌های دولتی هستند، زودتر مطلع می‌شوند و آن طرح را در اختیار می‌گیرند. این خود منشأ خیلی از مفاسد خواهد شد. نباید

۱ - مصاحبه مطبوعاتی تاریخ ۸۳/۱۲/۵

کسی اجازه داشته باشد اطلاعات طرح‌های اقتصادی را به افراد یا شرکت‌های خاصی بدهد. در قانون بورس که اخیراً آورده‌اند و بخشی از آن به قوه قضائیه مربوط می‌شد، ما روی این نکته تأکید کردیم که دادن اطلاعات به افراد و شرکت‌های خاص قبل از دیگران، جرم به حساب آید.

بالاخره مقدار زیادی از این منابع و امکانات اقتصادی و ثروت‌های ملی در اختیار دولت است، اگر اطلاعات این منابع در هنگام عرضه کردن به بخش خصوصی و کسانی که می‌خواهند سرمایه‌گذاری کنند، شفاف نباشد، این یک رانت است. با قانون می‌توان جلوی این رانت‌ها را گرفت. باید اطلاعات اقتصادی به طور شفاف در اختیار همه فعالان اقتصادی گذاشته شود تا بستر رقابت آزاد فراهم گردد. چطور در بحث انتخابات سیاسی می‌گویید رقابت باید آزاد باشد، در حوزه اقتصادی، ضرورت رقابت آزاد بیشتر و حساس‌تر است. اگر مقررات اقتصادی ما، چه در قانون بودجه، چه در قوانین مالی و چه در مقررات شوارهای اقتصاد و هیئت دولت، طوری باشد که بستر رقابت آزاد در سرمایه‌گذاری‌ها را محدود کند، این مقررات قهراً به یک اقتصاد سالم توسعه‌یافته منجر نمی‌شود. اگر دست شرکت‌های دولتی و نهادهای دولتی و تشکیلاتی که پشت‌گرم به دولت هستند، در این قسمت باز باشد، مگر بخش خصوصی می‌تواند با آنها رقابت کند؟

اطلاع‌رسانی درباره تخلفات اقتصادی

بعضی از تبلیغاتی که صورت می‌گیرد-هرچند با نیت اصلاح انجام می‌شود- می‌تواند سبب بروز نگرانی در مردم و مدیران شده و سرمایه‌ها و نیروهای کارآمد را بی‌کار[کند]و یا از کشور فراری دهد. سیاه‌نمایی موجب می‌شود که اضطراب و نگرانی جامعه را فرا گیرد، بدبینی گسترش یابد و تلاش‌های مدیران خدوم نظام هم از بین برود و این همان مطلبی است که دشمن نیز درصدد آن است و همواره در تبلیغات سنگین و دروغین خود سعی می‌کند بر علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی در رسانه‌های خود مطرح کند و از این طریق آسیبی دیگر به بنیه اقتصاد ملی ما وارد بیاورد. بسیاری از کسانی که در مصاحبه‌ها یا گزارش‌ها از تخلف آنها نام برده می‌شود پس از رسیدگی‌ها قضائی تبرئه می‌شوند و یا معلوم می‌شود که حجم تخلف آنان بسیار کم‌تر از مقدار اعلام شده بوده است.

هر بار که این جوّ به راه می‌افتد، کشورهای همسایه ما آماده جذب سرمایه‌ها می‌شوند و بورس در آن مناطق با جهشی فراوان رشد می‌کند. حتی اجارهء ساختمان‌ها و دفترهای تجاری در آنجا بر اثر هجوم تجار ایرانی چند برابر می‌شود.

در اطلاع‌رسانی، توجه هم‌زمان به نقاط مثبت و منفی لازم است. در میان همان معدود مدیرانی که بعضاً متهم به تخلف

هستند ممکن است کسانی باشند که کشور برای آنها هزینه‌ها کرده است و از توانایی‌های بالایی برخوردارند و کارهای مثبت هم انجام داده‌اند که باید از آنها هم در جای خود استفاده شود و نباید آنها را فراری داد، تا چه رسد که به واسطه عده معدودی، تمام مدیران آن مجموعه زیر سؤال بروند و انگیزه خدمت را از دست بدهند.

روند اطلاع‌رسانی از انعکاس نیمه خالی لیوان باید به سمت دیگری برود. نباید موضوعی که هنوز ثابت نشده است را بزرگ‌نمایی کنیم.

درباره اعلام اسامی متخلفان اقتصادی هم باید تأکید کنم که براساس ماده ۸۸۱ قانون آیین دادرسی کیفری، قانوناً نسبت به پرونده‌های قضائی قبل از قطعی شدن حکم، اسم متهم و اتهامات و حتی جریان رسیدگی دادگاه [...] نباید] در رسانه‌ها اعلام شود و این در قانون در حکم جرم افترا زدن شمرده شده است. البته این درباره مرحله‌ای است که پرونده تشکیل شده است؛ اما اگر یک وزیر یا مقام دولتی می‌خواهد نام کارمند متخلف خود را قبل از تشکیل پرونده قضائی در رسانه‌ها اعلام کند، مختار است و مشمول این قانون نیست.

این را بدانیم که شرط اصلی مبارزه با مفاسد اقتصادی حرمت‌گذاری و حمایت از سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای آزاد

رقابتهی حقیقی و رفع آسیب‌ها و موانع آن است که از طریق اصلاح سیستم‌ها و روش‌ها و مقررات و پی‌گیری آن‌ها حاصل خواهد شد و در چنین فضایی است که برخورد با مفسدین اقتصادی و متخلفین منشأ سلامت اقتصادی بیش‌تر و تقویت و حمایت بنگاه‌ها و فعالیت‌های اقتصادی مفید و کارآمد خواهد شد.

این مهم نیاز به هماهنگی میان سه قوه جهت اصلاح آن روش‌ها و سیستم‌ها و قوانین و مقررات دارد. علاوه بر این که نیازمند پی‌گیری آن از طریق تشکیل ستاد مشترکی میان دو قوهء مجریه و قضائیه جهت حمایت و دفاع از سرمایه‌گذاری مشروع و سالم و حفظ حرمت و حقوق سرمایه‌گذاران و جذب آنان به داخل کشور است که در این رابطه با ریاست محترم جمهوری هماهنگی شده است و امید است هرچه سریع‌تر این ستاد تشکیل شده و فعالیت خود را شروع نماید.

بحث اطلاع‌رسانی بحث جدایی از مبارزه با مفاسد اقتصادی است^(۱)

بحث اطلاع‌رسانی بحث جدایی از مبارزه با مفاسد اقتصادی است، جایی که فساد اقتصادی از قبیل رانت‌خواری و تجاوز به ثروت ملی شکل می‌گیرد، آن جا باید دستگاه قضائی قاطع برخورد

۱ - سخنرانی در نشست سالیانه دبیران کانون‌های دانشجویی تاریخ ۸۴/۹/۱۹

کند، اما نباید مطبوعات قبل از اینکه حکم قطعی شود آن را اعلان کنند، حداقل دستگاه قضائی این محدودیت را دارد که طبق قانون نمی‌تواند قبل از قطعی شدن حکم، اطلاع‌رسانی کند. قطعی شدن حکم این گونه پرونده‌ها هم ممکن است یکی دو سال طول بکشد. وقتی هم قطعی شد این اطلاع‌رسانی باید در حد خودش باشد، اگر یک مدیر جزء در یک بانک، تسهیلات خلاف قانون داده باشد، نباید این تخلف و فساد به کل بانک مرکزی یا بانک ملی مثلاً نسبت داده شود. سیاه‌نمایی نکنیم، تشکیلات دولت را، مدیران عالی نظام را، مسئولان قضائی را، اینها حریم دارند و این حریم‌ها اگر حفظ نشود اصلاً نمی‌توان مدیریت کرد. بد اطلاع‌رسانی می‌کنیم، آزادی بیان را طوری عمل می‌کنیم که حقوق دولت و گاهی حقوق افراد نادیده گرفته می‌شود.

این آزادی نیست که ذهن مردم را نسبت به حکومتشان مشوش کنیم و علاوه بر این، نگرانی‌هایی را در جامعه ایجاد کنیم که منجر به ضررهای جنبی دیگر شود، مثلاً امنیت سرمایه‌گذاری را در جامعه از بین ببرد مردم خیال نکنند که دستگاه‌های اجرائی دارند همه چیز را می‌چاپند، این حرف‌ها نیست، این فضایی که متأسفانه درست شده فضای غلطی است. باید مبارزه با مفاسد را درست بفهمیم، نیاییم با طرح مسایل شعاری و مطبوعاتی چنین فضایی ایجاد کنیم و خیال کنیم که با این شعارها مسئله حل می‌شود.

نوعی از مفسد اقتصادی داریم که ممکن است بزهکار و مجرمی هم در کار نباشد، ولی سیستم و ساختار ضعیف اقتصادی، بد عمل کردن دستگاه‌ها، ابهام و پیچیدگی در قوانین و مقررات، فضاهای تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی نادرستی که خودمان ایجاد می‌کنیم، سخنان نسنجیده و نگران‌کننده برخی مسئولین و مدیران و نمایندگان مجلس، تبلیغات سوء و سیاه‌نمایی‌هایی که دشمن می‌کند و می‌کوشد مدیریت ما را مخصوصاً در بخش اقتصادی ناکارآمد جلوه دهد، مجموعه این عوامل دست به دست هم می‌دهد و یک فساد بزرگ اقتصادی را ایجاد می‌کند که آن فرار سرمایه‌ها از کشور است. برخورد نسنجیده با مفسد اقتصادی و این حالت‌های بگیر و ببندهایی که بعضی از رسانه‌ها با آب و تاب به آن دامن می‌زنند، کار درستی نیست؛ زیرا گاهی برخورد نسنجیده با یک مفسد اقتصادی، زیان‌های اقتصادی به مراتب بیشتری از اصل آن مفسد در پی دارد.

در مبارزه مفسد اقتصادی، کارهای زیادی شده، ولی به درستی اطلاع‌رسانی نشده است. علت عدم اطلاع‌رسانی هم این است که ما در ابتدا در بعضی از پرونده‌های جنجال‌برانگیز، خیلی شفاف به اطلاع‌رسانی پرداختیم، بعد دیدیم که آسیب‌ها و ضررهای اقتصادی و اجتماعی این اطلاع‌رسانی، بیش از منافع آن است. در جریان برخورد با مفسدان اقتصادی در آن بخشی که مربوط به دستگاه قضایی بود، هیچ کوتاهی صورت نگرفت، به پرونده‌های زیادی

رسیدگی شده و میلیاردها تومان به خزانه برگشت داده شد. بخشی از این پرونده‌ها مربوط به نهادها و بخشی مربوط به اشخاص و بعضی مربوط به دانه درشت‌ها بود که جزئیات آن اعلام نشد. از نظر قانونی هم دستگاه قضایی محدودیت دارد و نمی‌تواند قبل از قطعی شدن حکم، اطلاع‌رسانی کند.

مبارزه با مفاسد، بدون هیاهوی کاذب

با تلاش ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی و سایر مجموعه‌های ذی‌ربط، فرهنگ مبارزه با مفاسد اقتصادی نهادینه شده است، اما باید این روند را از شعارزدگی، بزرگ‌نمایی و تبلیغات دروغ که موجب مشوش شدن ذهن جامعه می‌شود دور کرد. استفاده ابزاری و شعاری از مسأله مبارزه با مفاسد اقتصادی نباید صورت گیرد و گزارش‌ها و اطلاع‌رسانی صورت گرفته در این زمینه نیز باید دقیق و مشخص باشد.

باید مبارزه قاطع، اما بدون هیاهوی کاذب با مفاسد اقتصادی صورت گیرد. مبارزه با مفاسد اقتصادی را نباید بهانه‌ای برای مقابله با این گروه و آن گروه کرد. ضمن این که مبارزه با مفاسد تنها مبارزه با اشخاص نیست و این نوع مبارزه سطحی‌نگری است. از طریق سیستم‌های خودکار باید جلوی مفاسد در جاهایی مانند گمرکات و بانک‌ها و سایر مراکز اقتصادی گرفته شود. بر اثر نبودن این

سیستم‌ها در کنترل رویه‌های اداری و اجرایی هنوز بعد از گذشت ۳۰ سال، سازمان تعزیرات حکومتی به قوت خود باقی است در حالی که باید با طراحی و به‌کارگیری سیستم‌های پیشرفته کنترلی، این‌گونه سیستم‌ها و سازمان‌ها جمع شود؛ چرا که اگر سیستم‌های کنترل‌کننده شفاف و پیشرفته باشد دیگر کسی جرأت انجام تخلف و رفتن به سمت فساد اقتصادی نخواهد داشت.

انتشار اسامی مفسدان اقتصادی راه علاج نیست

نباید مدام در تریبون‌های مختلف شعار مبارزه با مفسد اقتصادی سر دهیم و تصور کنیم هر کس شعار مبارزه با مفسد را سر داد قهرمان است. امروز کشور ما در همه عرصه‌ها به دستاوردهای بسیار عظیم و بزرگی نایل شده است که همگی این‌ها به برکت انقلاب، مشارکت و همت مردم، اخلاص و صداقت مسوولان و در راس آنها رهنمودهای داهیانه مقام معظم رهبری بوده است.

دستگیری، محاکمه و انتشار اسامی در بحث مبارزه با مفسد اقتصادی خوب است اما علاج واقعی در این امور نیست. بهداشت قضایی به این معناست که علت‌ها را بیابیم و متناسب با هر علت و با بهره‌گیری از تکنیک‌های روز روش‌های صحیح مبارزه را به کار گیریم که به این ترتیب ویروس‌های حقوقی ریشه کن شده و دیگر توانایی شکل‌گیری ندارد.

بدتر از اینکه سیستم را عوض نکنیم، این است که بد برخورد کنیم. مسائل را زود علنی و تبلیغاتی می‌کنیم که این موضوع باعث می‌شود نه فقط سیستم تغییر نکند، بلکه همان چند نفری هم که داشتند درست کار می‌کردند از ترس آنکه فردا متهم به فساد اقتصادی شوند از عرصه کار بیرون می‌روند. اصلاحی که نشد هیچ، افساد دیگری هم صورت پذیرفت. ظرفیتهایی را که باید به فعلیت می‌رسید از دست دادیم. اینکه یک عده‌ای را بگیریم و زندان بیندازیم یک نگاه سطحی، جزئی و غلط است که به نظر من اثرات منفی و بدش بیشتر از اثرات خویش است. آن سیستم غلط و خراب است. باید مثلاً یک بورس درست و حسابی راه بیندازیم که واقعاً آزاد باشد. ما بورس داریم ولی ۸۰ تا ۹۰ درصدش در اختیار دولت، شرکتها و بانکهای دولتی است، خوب اینکه بورس نیست.

اگر ما رقابت آزاد را قبول داریم باید ایجادش کنیم و کسانی را که سرمایه دارند برای سرمایه‌گذاری جذب کنیم. اگر این مسائل را درست نکردیم، ول معطلیم. قهراً فساد هم می‌شود، چون اقتصاد دولتی می‌شود. مبارزه با فساد باید با روش‌های صحیح خود و به صورتی محکم اعمال شود. گفت: گاهی اوقات روش ما با در برداشتن هزینه زیاد، محصولی کم ارایه می‌دهد و خود منشا فسادهای دیگر می‌شود که مهمترین آنها سلب امنیت از سرمایه گذار است.

جسم بیمار اقتصاد تاب سختگیری را ندارد

به نظر من جسم بیمار اقتصاد تاب سختگیری را ندارد، وقتی همین جسم بیمار اقتصاد ضعیف شده بخواهد مورد سختگیری قرار گیرد، نحیف تر شده و خود این مسئله بار اضافی را بر سایر مشکلات در مسیر رونق اقتصادی می افزاید و از این طریق، اندک سرمایه گذارانی که با وجود مقررات دست و پاگیر و نابسامانی ناشی از رقابت های بخش دولتی، قصد دارد کار اقتصادی انجام دهد با شنیده شدن صدای برخوردها و از ترس راکد شدن سرمایه، عطای آن را به لقایش می بخشد. به تعبیر دیگر این کار درست مثل این است که قطعه ها یی از کشور ما به دولت خارجی تقدیم شود.

حضور حدود ۱۰ هزار شرکت ایرانی با سرمایه، فکر و علم ایرانی در کشورهای حاشیه خلیج فارس کمتر از واگذاری قطعها ی از خاک کشور به بیگانه نیست. از نظر ایشان مقابله با تخلف و جرایم اقتصادی و فساد مالی باید قاطع باشد ولی در عین حال به گونهای باید انجام گیرد که موجب اطمینان بیشتر برای سرمایه گذاری سالم در داخل کشور شود.

توجه به جلب سرمایه گذاری داخلی

من بارها و بارها بر لزوم سرمایه گذاری شفاف در کشور و حمایت از بخش خصوصی و استفاده از ظرفیت های مطلوب تأکید

کرده ام. من نه تنها خواستار تلاش همه جانبه برای گسترش امنیت اقتصادی در کشور هستم بلکه به نقش فعال بخش خصوصی در کشور نیز بها داده و خواستار زمینه فعالیت بیشتر این بخش در راستای اجرای صحیح اصل ۴۴ هستم. به اعتقاد من سختگیری به بهانه نظارت موجب خروج سرمایه از کشور می شود. تمام قوای کشور درگیر اجرای سیاست های اصل ۴۴ هستند و تاکنون کارهای خوبی برای اجرایی شدن این سیاست شروع شده است.

ضرورت هماهنگی و همکاری میان دستگاههای مختلف برای پیشبرد اهداف اصل ۴۴ در سراسر کشور، حمایت از سرمایه گذاری خصوصی و ایجاد رقابت در این زمینه وجود دارد. حمایت از سرمایه گذاری نیازمند برنامه ریزی منسجم و هماهنگی دستگاه های مختلف است. در خصوص اصل ۴۴ تشکیل یک ستاد مشترک میان دستگاه های اجرایی، نیروی نظامی و سازمان های نظارتی و دستگاه قضایی برای ایجاد هماهنگی در اجرای سیاست های اصل ۴۴ ضروری است. در خصوص عدم سختگیری در زمینه سرمایه گذاری نیز معتقدم که سازمانهای نظارتی باید در برخوردهای خود ظرافت و دقت بیشتری را به خرج دهند. به عبارت دیگر اجرای اصل ۴۴ چنین نیست که باید سرمایه گذاری ها از همه کانال های نظارتی رد شوند. زیرا سختگیری بیش از حد و ایجاد موانع به بهانه نظارت بر کار سرمایه گذاری موجب خروج سرمایه از کشور می گردد سیاست های اصل ۴۴ با سختگیری و بازرسی های سرزده

و مداوم به اموال و سرمایه های افراد اجرایی نخواهد شد. نظارت بر سرمایه گذاری شیوه های مناسب تری نیز دارد که اساس و پایه آن اصلاح قوانین گمرکی و بانکی و ایجاد دلگرمی و پشتیبانی از سرمایه گذاران است.

فقدان نظام تأمین اجتماعی

تأمین اجتماعی هم زمینه و ابزار اصلی توسعه و هم هدف آن است. فقدان یا نارسایی یک چتر حمایتی برای اقشار آسیب پذیر جامعه زمینه پیدایش فساد در ابعاد مختلف را فراهم می کند. بنابراین استقرار یک نظام جامع تأمین اجتماعی در کاستن از فساد بسیار مؤثر می باشد.

کمبود نیروهای کارآمد و متخصص در بخش دولتی

یکی از علل ناکارایی ساختار اداری کشورهای توسعه نیافته، وجود نیروهایی با تحصیلات و توانایی پایین است. به عنوان مثال در حال حاضر فقط ۲۱ درصد افراد تحصیل کرده در بخش خدمت و ۴۷ درصد افراد بالای دیپلمدر بخش کشاورزی مشغول هستند. این امر بیانگر وضعیت کمی حضور افراد تحصیل کرده در بخش دولتی است. بدیهی است هرچه حضور افراد متخصص، تحصیل کرده و صاحب حرفه در ساختار اداری بیشتر باشد امکان تحول اداری از

وضعیت سنتی به مدرن‌تر می‌شود. در غیراین صورت در فضای سنتی و ناکارآمد و غیرشفاف اداری زمینه‌های بروز فساد بیشتر خواهد شد. علاوه بر موارد فوق می‌توان موارد دیگری چون میزان و نحوه دخالت دولت در اقتصاد، عدم شفافیت قوانین، ویژگی‌های اجتماعی جامعه - مناسبات اقتصادی و اجتماعی، را از دیگر عوامل بروز فساد به شمار آورد.

نقش گمرک در مقابله با مفاسد اقتصادی

در امر گمرک، استفاده از تکنیک بسیار مهم است. امروز گمرک‌ها در دنیا با تکنیک‌های بسیار پیشرفته‌ای عمل می‌کنند. می‌شود از این روش‌ها استفاده کرد. هر چه این قسمت را بیشتر توسعه دهید، نظارتان بالا می‌رود، خدمت‌رسانی به مردم سریع‌تر می‌شود، خیلی از راه‌های قاچاق بسته می‌شود، درآمد نیز بیشتر و نیاز به کادر و امکانات و هزینه‌های دیگر کم می‌شود^(۱)

رهبری چقدر روی مسئله مقابله با قاچاق تأکید کرده‌اند. اگر بنا باشد که این اسکله‌ها و سر جای خود باشد و مقرراتی که از آنها حمایت می‌کند و یا این بسترها را ایجاد می‌کند، همچنان باشد، ما هر چه بگیریم و ببندیم فایده ندارد. یعنی هم دستگاه قضایی و هم گمرک کار بیهوده‌ای می‌کنند. نهادهایی که گفته می‌شود اختیاراتی

۱ - دیدار با وزیر امور اقتصادی و دارایی و معاونین تاریخ: ۸۲/۳/۱۳

دارند، این اختیارات چیست، این نهادها این اختیارات را از کجا گرفته‌اند؟ فلان نهاد مجوز دارد این کار را بکند، یعنی چه؟ خوب، همین می‌شود قاچاق. حالا که آقا و همه مسئولان دنبال این هستند که با مفسد برخورد شود، قطعاً گمرک یکی از گلوگاه‌هاست، اگر قانون آن اصلاح و روش‌های آن مدرن شود، جلوی مفسدی از قبیل قاچاق گرفته می‌شود. شما که در این قسمت دستتان در کار است، برنامه‌ریزی کنید و پیشنهاد بدهید. اگر بناست با قاچاق و مفسد اقتصادی مبارزه شود و از فعالیت‌های سالم حمایت شود، راهش این است که جلوی این آشفتگی ورود کالا گرفته شود. در غیر این صورت، زحماتی که در گمرک می‌کشند و یا نیروی انتظامی می‌کشد، فایده‌ای ندارد. وقتی اسکله‌های ویژه‌ای باشد و گمرک نتواند بفهمد که در آنها چه می‌گذرد و چه می‌آید و چه خارج می‌شود، چگونه می‌توان جلوی ورود کالای غیرمجاز را گرفت؟

در مبارزه با مفسد اقتصادی گام‌های مثبتی برداشته و کارهای اساسی انجام گرفته است. یکی دیگر از طرح‌های اساسی مطرح شده مربوط به پیشگیری از تحقق بسترهای مفسد است، در مبارزه با مفسد اقتصادی و همه مفسد، عمدتاً بایستی توجه به سمت علت‌ها و پیشگیری‌ها باشد. ما اصطلاحی در بین همکاران قضایی داریم که می‌گویند بسیاری از این انحرافات اقتصادی، حیف و میل نیست، حیف است ولی میل نیست، یعنی مقررات طوری

است که بخشی از بودجه دولت تلف می‌شود، ولی به جیب کسی هم نمی‌رود، می‌شد بهتر از این از آن استفاده شود. خیلی از این مواردی که به عنوان مفاسد مطرح می‌شود، این طوری است و راه‌حل این قبیل مفاسد هم پیشگیری از آنها و برخورد با علت ایجاد آنها و اصلاح مقررات و ساختارهاست^(۱).

مقابله با زمین خواری

یکی از مفاسد اقتصادی کشور، زمین خواری است که به شکل‌های مختلفی انجام می‌گیرد. ما برای مقابله با زمین خواری، در کل استان‌ها شورایی با عضویت رئیس کل دادگستری استان، مدیر کل وزارت مسکن و مدیر کل اطلاعات باید تشکیل شود^(۲). از آنجا که زمین خواری در کشور به گونه‌های مختلف و با شگردهای متعددی انجام می‌گیرد و نهادها و اشخاص ذی‌نفوذی به شکل‌های مختلفی در آن دست دارند و غالباً با ظاهرسازی و حيله قانونی وارد می‌شوند، واقعاً برخورد با آن فوق طاقیت یک شعبه قضایی است که هر بتوان مثلاً از قاضی شعبه انتظار داشت که به درستی کارشناسی و رسیدگی کند، بالاخره می‌شود سر او کلاه گذاشت و در او نفوذ کرد و یا وکلای توانمندی را به کار گرفت و با حيله‌های قانونی

۱ - مصاحبه بعد از دیدار هفتگی با مردم ۸۴/۶/۳۰

۲ - سخنرانی در جمع نمایندگان استان‌های شمالی کشور تاریخ ۸۳/۹/۳

او را مجاب کرد. راه مقابله با این فساد، همین شورا است، در عین حال ممکن است پرونده‌های کلانی هم وجود داشته باشد که باید به تهران ارسال شود.

من تقاضا دارم از عزیزانی که از این موارد مطلع می‌شوند به ما گزارش بدهند تا سریعاً پرونده را خواسته و در واحد نظارت و پیگیری به آن رسیدگی شود، دستور توقف اجرای حکم داده می‌شود و پرونده به قضات ارشد دیوان عالی کشور سپرده می‌شود تا به صورت دقیق بررسی شود. تا حالا هر چه از این قبیل پرونده‌ها به مرکز ارسال شده، قوه قضائیه توانسته از راه نظارت و اعمال ماده ۲ جلوی رانت‌خواری‌ها و حیف و میل اموال بیت المال را بگیرد. ولی از بس دامنه این فساد در کل کشور گسترده است، ما هم برخی از موارد را مطلع نمی‌شویم، عزیزان هر موردی را که سراغ دارند، گزارش بدهند و شماره پرونده و شعبه را بگویند، ما از طریق نظارت و پیگیری، پرونده را به تهران می‌آوریم و رسیدگی می‌کنیم، فعلاً این در توان ما هست.

البته اقدام اساسی برای جلوگیری از زمین‌خواری که یکی از مهم‌ترین بخش‌های مفاسد اقتصادی است، اصلاح قوانین موجود است که همکاری مجلس و دولت را می‌خواهد. بحث قوانین خیلی مهم است، در همان جلسه‌ای که عرض کردم با وزیر مسکن و شهردار تهران داشتیم، سازمان بازرسی گزارش کاملی از عوامل

اصلی زمین‌خواری در آن جلسه ارائه داد. در یکی از موارد، یک و نیم میلیون هکتار زمین تغییر کاربری داده شده بود، عمده دلالت بازی‌ها در همین تغییر کاربری از کشاورزی به مسکونی انجام می‌گیرد. قانون تغییر کاربری، قانون بسیار سستی است که قطعاً باید اصلاح شود و این دیگر کار قوه قضائیه نیست، بلکه کار مجلس است. در خیلی از کشورها، تغییر کاربری یک متر زمین از کشاورزی به مسکونی، دستور رئیس جمهوری را می‌خواهد، در قانون ما اجازه این کار در اختیار یک هیئت رده پایین قرار داده شده است. بر اساس این قانون سست، خیلی راحت زمین‌های کشاورزی را مسکونی می‌کنند. قوانین مربوط به ثروت‌های ملی، باید حساب شده باشد. اقلاً از دنیا یاد بگیریم، در آنجا تغییر کاربری را منوط به اجازه بالاترین شخص حکومت کرده‌اند. ما هم این کار را بکنیم و اختیار این امر مهم را به هیئت‌های رده پایینی ندهیم که به آسانی می‌شود روی آنها اعمال نفوذ کرد و فشار آورد.

این یک مشکل کلان است، حل آن نیاز به همکاری سه قوه و اصلاح پاره‌ای از قوانین دارد.

قاچاق هم مانع رشد اقتصادی و هم موجب کاهش ارزش پول کشور

قاچاق امروز یکی از مشکلات کشور ما است که هم اثر سوء بر اقتصاد کشور گذاشته و هم مشکلاتی را برای دستگاه‌های اجرایی

ایجاد کرده، حتی برخی از عوامل نیروی انتظامی و دادگاه‌ها را آلوده کرده و سبب فسادهای زیادی شده است. قاچاق دو بخش دارد: یک بخش کلان که اصل فساد و ام‌الفساد است، و بخش دیگر، قاچاق‌های جزئی است. مسائل اصلی و کلان قاچاق متأسفانه کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد و بیشتر به مقابله با قاچاق‌های جزئی پرداخته می‌شود. بعضی تصور می‌کنند قاچاق تا حدی جنبه اشتغال‌زایی دارد و با توجه به وضعیت فعلی بی‌کاری در کشور، مناسب است جلوی قاچاق به طور کامل گرفته نشود! این حرف، حرف درستی نیست، اگر افراد از بی‌کاری رو به قاچاق می‌آورند، فکری برای کارشان بکنید، نه این که باب قاچاق را باز کنید.

اگر هم می‌خواهید این کار را بکنید بیاید آن را قانونی کنید، مجلس مصوبه بگذارند که هر کسی می‌تواند مثلاً فلان کالا را به اندازه معینی وارد کند. این کار ساماندهی شود که از حالت قاچاق بیرون بیاید و مجوز قانونی داشته و کنترل اقتصادی شود نه این که قاچاق شود ولی نیروی انتظامی چشم پوشی کند یا دادگاه پرونده را طوری رسیدگی کند که تبرئه شود. این درست نیست، باب قاچاق را باز می‌کند و توسعه می‌دهد، به خلافکاران جرأت می‌دهد، به مصلحت اقتصاد کشور نیست. اگر در یک شهر مرزی مشکل معیشتی هست، واردات کالا را برای اهالی آن شهر از راه قانونی میسر کنند که از حالت فساد بیرون بیاید و قابل کنترل باشد. مثل واردات کالا در مناطق آزاد که در حد معینی مجاز است، این

دیگر قاچاق نیست، از نظر اقتصادی قابل پیش‌بینی و حساب‌رسی است و با برنامه اقتصادی دولت هم تناقضی پیدا نمی‌کند. ولی اجازه قاچاق و چشم‌پوشی نیروی انتظامی خیلی کار بدی است. قاچاق مسأله قاچاق هم مانع رشد اقتصادی و هم موجب کاهش ارزش پول کشور می‌شود^(۱).

مقررات نظام بانکی و مالی عامل اصلی فساد اقتصادی

اصلاح نظام‌های مالی و بانکی ما یکی از راه‌های مقابله با مفاسد اقتصادی است. وقتی مقررات نظام‌های مالی و بانکی برای بخش خصوصی پرپیچ و خم و پرگرفتاری باشد، ولی با تبصره‌های قانون بودجه و مصوبات دیگر، برای بخش دولتی و شرکت‌های دولتی باز و آسان باشد، این خود منشأ فسادها و سوء استفاده‌ها و رانت‌های دولتی می‌شود که جلوی رونق اقتصادی را می‌گیرد. این تکثر ایستگاه‌های موجود در مقررات مالی و اداری ما، خود فساد زاست.

ما یک موقع احصا کردیم، حدود هفتاد ایستگاه وجود دارد برای اینکه کسی بتواند از طریق قانونی کالایی را صادر یا وارد کند، از اول که می‌رود به بانک «ال سی» باز می‌کند تا وقتی که کالای خود را از گمرک ترخیص می‌کند، طبق مقررات باید از

۱ - دیدار با مجمع نمایندگان آذربایجان غربی تاریخ: ۸۱/۸/۷

حدود هفتاد ایستگاه بگذرد. مگر کسی می‌شود همه این مراحل را طی کند بدون اینکه از او رشوه بگیرند و بدون اینکه دلالی و مفاسد دیگری شکل بگیرد؟ او فکر می‌کند که اگر از راه قاچاق این کالا را وارد کند، خیلی راحت، ظرف یک هفته از همین اسکله‌ها وارد می‌شود و طرف او هم تضمین کرده و ریسک آن را می‌پذیرد و آن را در هر نقطه ایران که بخواهد تحویل او می‌دهد. خیلی از این ایستگاه‌ها ربطی به واردات کالا ندارد، بلکه دولت می‌خواهد از این طریق مطالبات معوقه خود را از افراد، تحصیل کند، مثلاً کسی مالیات نداده است، در گمرک به او می‌گویند تا مالیات خود را ندهی نمی‌توانی این کالا را وارد کنی. مطمئناً این وضعیت خود منجر به ایجاد فساد اقتصادی خواهد شد.

ممنوعیت پولشویی

مقصود از ممنوعیت پولشویی این است که اجازه ندهند این قبیل منابع نامشروع از سیستم‌های مبادلاتی، معاملاتی، بانکی و مالی در دنیا استفاده کنند و اموال نامشروع خود را از در مشروع وارد اقتصاد کنند و با ضررهایی که به جامعه و اقتصاد می‌زنند فعالیت‌های نامشروع خود را توسعه دهند. این مسئله به عنوان پولشویی مطرح شد و بعضی از کشورها برای جلوگیری از این کار و از بین بردن این امکان و این فرصت، قوانینی وضع کردند. اصل درآمد نامشروع یک جرم است.

مفهوم پولشویی

مقصود از پولشویی این است که پول‌های کثیفی را که از منابع نامشروع به دست آمده، با استفاده از شگردهای جدید تجاری و عملیات بانکی، در روند مبادلات و نقل و انتقالات بانکی و مالی وارد کنند و به عنوان دارایی‌های مشروع در تبادلات اقتصادی جامعه و عملیات مالی افراد قرار دهند. در حالی که این پول‌ها چون از منابع نامشروع به دست آمده است می‌بایست با آن برخورد حقوقی و قضایی شود و مصادره گردد، اما این پول‌های آلوده را وارد نظام گردش اموال و دارایی‌های مشروع جامعه می‌کنند.^(۱)

تعریف پولشویی

تعریف‌های مختلفی از بُعدهای مختلف نسبت به پولشویی شده که شاید هیچ کدام تعریف دقیقی نبوده و فقط می‌خواستند اصل قضیه را توضیح بدهند. تعریف دقیق پولشویی بسیار مهم می‌شود، نه به عنوان یک تعریف نظری، بلکه به عنوان تعیین حد و مرزهای آن چیزی که می‌خواهم به عنوان یک جرم معرفی کنیم.

ممکن است کسانی که پولشویی می‌کنند. دارایی آن‌ها مربوط به کشور ما نباشد و مربوط به کشور دیگری باشد، ولی بتوانند

۱ - سخنرانی در همایش پولشویی تاریخ ۸۲/۳/۷ این همایش در شیراز برگزار شد.

بیایند در کشور ما و از نظام بانکی و مالی ما برای تطهیر پول‌های نامشروعشان استفاده کنند و سپس پول‌هایشان را بیرون ببرند و ما ایستگاهی بشویم برای استفاده آنان.

در کنوانسیون‌های بین‌المللی که تشکیل می‌شود باید به این نکته توجه شود، در مبارزه با پولشویی باید از امکانات بین‌المللی و کشوری استفاده کرد.

پولشویی از نگاه خرد

گاه به پولشویی، از دیدگاه خرد نگاه می‌شود، مثل اینکه فردی مال اندکی را از طریق ربا، دزدی و راه‌های نامشروع دیگری از این قبیل به دست آورده و آن را مخفی کند، یا با تبدیل به مال دیگری آن را مشروع جلوه دهد، این عمل از قدیم وجود داشته و در قوانین خودمان هم مقررات مربوط به این نوع اعمال آمده است، سایر کشورها هم قوانینی در این باره دارند. مقصود از پولشویی این نوع اعمال نامشروع جزئی نیست. البته این اعمال جزئی هم نامشروع است و برای اقتصاد کشور و جامعه تا حدودی مضر است؛ اما نه در حد پولشویی کلان که به آنها اشاره خواهیم کرد. تصرف، مخفی کردن و مبادله مال نامشروع، حتی در حد خرد و جزئی، جرم است و آثار حقوقی و کیفری دارد، ولی مقصود از پولشویی این نیست.

پولشویی از نگاه کلان

پولشویی معنای گسترده‌تر و متفاوتی دارد. پولشویی امروزه یک جرم سازمان یافته و فراملی است که معمولاً بعد از وقوع یک جرم سازمان یافته دیگری، از قبیل قاچاق موادمخدر، قاچاق کالا، قاچاق ارز و جرایم گوناگون رایج در دنیای امروز، به وقوع می‌پیوندد. سلسله عملیات مبادلات بانکی و پول‌های اعتباری، فرآیند پولشویی و جابه‌جایی پول‌های آلوده را تسهیل می‌کند. ابزارهای سریع و مدرن و فعال که در روابط اقتصادی و معاملات تحول ایجاد کرده، پولشویی‌های هنگفت شبکه‌های سازمان یافته را که وحدت حقوقی دارند، در همه جا گسترش داده است. این شبکه‌ها با استفاده از این ابزارهای پیشرفته و نقل و انتقالات سریع، می‌توانند درآمدهای نامشروع بسیار بالای خود را مشروع جلوه دهند.

هنگامی که فعالیت‌های نامشروع از قبیل قاچاق موادمخدر، قاچاق کالا و... در قالب جرایم سازمان یافته و فراملی ظاهر شد، به دنبال آن، فعالیت‌های غیرقانونی پدیده پولشویی امروزی هم آغاز گردید و باندهای جنایتکار، درآمدهای نامشروع کلان خود را با استفاده از تکنیک‌های پیشرفته - که امروزه برای نقل و انتقال پول‌ها در نظام‌های بانکی و مالی در دنیا ایجاد شده - سریع‌تر روانه بازار می‌کنند و مثل اموال مشروعی که تحصیل

می‌شود جلوه می‌دهند. آنان جز از این طریق نمی‌توانستند از درآمد نامشروع کسب شده، بهره کامل ببرند. دنیا متوجه شد سازمان‌های جنایتکار برای نیل به اهداف خود، از امکانات و تکنیک‌های سریع تجاری که در پیشرفت اقتصاد و صنعت و خیلی امور دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد، سوءاستفاده می‌کنند. پول‌های آلوده را وارد سیستم‌های بانکی و مالی می‌کنند و از کشوری به کشور دیگر حواله می‌دهند. از این کار هم برای توسعه فعالیت‌های نامشروع خود استفاده می‌کنند و هم پول‌های آلوده را در معاملات رایج به کار گرفته و از منافع آن بهره‌مند می‌شوند.

این سوءاستفاده‌ها، ضربه‌ها و ضررهای زیادی به اقتصاد کشورها و تعادل بازارها وارد می‌سازد. بعدها با نظارت و کنترل‌هایی که انجام گرفت مشخص شد که امروز مقدار زیادی از اموال و فعل و انفعالات مالی در دنیا متکی به همین منشأها و منابع مالی نامشروع است. در بعضی از تحقیقات انجام شده، آمده است حدود ۳۰ درصد دارایی‌هایی که در دنیا نقل و انتقال می‌شود، مربوط به همین سازمان‌های مافیایی نامشروع است. با توجه به این واقعیت است که دنیا در پی این افتاد که جلوی این گونه فعالیت‌ها گرفته شود.

اهمیت پولشویی و لزوم مبارزه با آن

پولشویی و راه‌های مبارزه با آن، یکی از بحث‌های بسیار مهم هم از بُعد اقتصادی و هم از بُعد قضایی است. عملی که برای تطهیر آن انجام می‌گیرد، از نظر اقتصادی و نیز از نظر اخلاقی، عملی پرزبان برای جامعه است و آلودگی و مفاسد گوناگون اقتصادی و اجتماعی و سیاسی را در پی دارد. خود این عمل در حقیقت جرم دیگری غیر از جرم درآمد نامشروع از راه قاچاق کالا و فروش مواد مخدر است و در طول آن قرار دارد. بحث پولشویی این است که این هم عمل نامشروع دیگری است افزون بر عمل نامشروع اول و حتماً بایستی این عمل جرم حساب شده و ممنوع شود و باید با آن مبارزه کرد، چون هم به صاحبان درآمدهای نامشروع کمک می‌کند و هم خودش مفاسد زیادی را در پی دارد.

نقش سیاست‌های نظارتی نظام بانکی در پیشگیری از پولشویی

مسئله مهم دیگر، استفاده از سیاست‌های نظارتی نظام بانکی در پیش‌گیری از تحقق پولشویی مهم است. امروزه معمولاً اموال به وسیله سیستم‌های بانکی جابه‌جا می‌شود، درست است این تکنیک‌ها آنقدر گسترده و پیشرفته شده که مجرمین اقتصادی از آن استفاده می‌کنند، ولی در عین حال از همین تکنیک پیشرفته

می‌توان برای کنترل مجرمان و مطلع شدن از شگردهای آنان استفاده و از نفوذ آنان به سیستم بانکی برای پولشویی پیشگیری کرد.

بحث دیگری که خیلی مهم است این است که برخی از مقررات و قوانین اقتصادی و بانکی، بستر و زمینه پولشویی است، باید جلوی این مقررات گرفته شود. مثلاً مقررات خروج ارز از کشور به گونه‌ای است که زمینه قاچاق ارز را فراهم می‌کند و پول‌های نامشروع حاصل از این قاچاق، زمینه تحقق جرم دوم یعنی پولشویی را فراهم می‌سازد. اگر ما این کار را که به نحوی سرچشمه و گلوگاه تولید مال نامشروع است، آزاد بگذاریم و با پولشویی که از توابع آن است مبارزه کنیم، فایده‌ای ندارد. این بسترها خیلی مهم است، در لایحه پولشویی این مقررات بسترساز مورد توجه قرار گیرد و جلوی آنها گرفته شود، اگر جلوی آنها گرفته نشود به طور قاطع می‌گوییم مبارزه با پولشویی به جایی نخواهد رسید.

بررسی ابعاد اقتصادی پولشویی

در پولشویی تنها بحث قضایی و حقوقی نیست، پولشویی ابعاد گوناگونی دارد و از جهات مختلفی باید مورد بحث و بررسی قرار گیرد. یک سلسله بحث‌های اقتصادی هست که این کار چه

ضربه‌ای به اقتصاد و بازار و به درآمدهای دولت زده‌و چگونه وضع اقتصادی جامعه را مختل می‌کند. من ندیدم که کسی از اقتصاددانان، پولشویی را به هیچ وجه تجویز کند. اگر پولشویی مجاز باشد، سبب می‌شود که جرم اول یعنی کسب درآمد از راه‌های نامشروع هم توسعه پیدا کند و با این انگیزه‌های گمراه‌کننده، به تدریج فعالیت‌های اقتصادی از فعالیت‌های تولیدی و بازرگانی مشروع و سالم به سوی فعالیت‌های نامشروع سوق داده شود، چون راحت‌تر و سریع‌تر و پردرآمدتر خواهد بود.

اقتصادی که بخشی از درآمد ملی‌اش از این اموال کثیف باشد که با این قبیل فعالیت‌های نامشروع تولید می‌شود، از نظر حقوقی و اخلاقی هم مورد قبول جامعه نیست.

بررسی ابعاد اجتماعی پولشویی

بعد دیگر پولشویی، آثار اجتماعی آن است، افراد را به ارتکاب این جرایم و جرم‌های دیگری که در کنار آن ایجاد می‌شود، تشویق می‌کند. اگر از همان ابتدا با این کار برخورد نشود، اخلاق اقتصادی و اجتماعی مردم را به هم می‌ریزد. جامعه‌ای که افرادش دنبال خلاف‌کاری و فعالیت‌های نامشروع اقتصادی هستند، دچار آسیب بزرگی است.

بررسی ابعاد حقوقی و جرم انکاری پولشویی

پولشویی در حقیقت یک جرم جدید و عنوان جدیدی است که مشمول عناوین دیگری مانند ارتشاء نیست. ثانیاً، مقصود از آن تنها نقل و انتقالات دارایی‌ها و نقل و انتقالات حقوقی مثل خرید و فروش نیست، ممکن است به شکل خرید و فروش نباشد. اصلاً ممکن است از نسخ مبادله مالی نباشد، وقتی بنا شد اصل درآمد نامشروع ممنوع باشد، هر چیزی که به آن کمک کند و ضمن آن قرار بگیرد، هم باید ممنوع باشد، ولو از سنخ معامله اقتصادی یا عملیات مالی نباشد.

مثلاً کسی می‌داند این پول نامشروع است ولی نگوید و اطلاع ندهد تا صاحب آن پول بتواند پولشویی را انجام دهد، خود این کتمان هم می‌شود جزیی از پولشویی. ندادن اطلاعات و مخفی کردن اطلاعات یا برعکس دادن اطلاعات به آن شخص یا سازمانی که این جرم را انجام می‌دهند، این‌ها همه بخشی از فرآیند پولشویی است، این گونه نیست که پولشویی فقط شیء مادی و عنصر مادی باشد. از آن طرف هم شاید بشود گفت: هر نقل و انتقالی در این اموال نامشروع، پولشویی نیست، مثلاً پول نامشروعی به دست کسی می‌رسد و او از آن پول منزلی برای سکونت خود می‌خرد، این از مصایق پولشویی نیست.

منظور از این توضیحات این است که اول بفهمیم پولشویی که امروز در جهان مورد بحث است و در برخی از قوانین حقوقی و کیفری کشورمان هم دارد وارد می‌شود، مقصود از این موضوع و حد و مرز این واژه از نظر حقوقی چیست؟ مصادیق آن کدام است؟ آیا پول‌هایی که از هر منشأ نامشروعی به دست می‌آید چنین حکمی را دارد یا فقط برخی از درآمدهای نامشروع که به صورت کلان و هنگفت باشد این طور است؟ در هر قانونی که برای مبارزه با پولشویی می‌خواهد تدوین شود، باید همه این‌ها از نظر حقوقی و قضایی مشخص شود و حد و مرزهای آن بیان گردد. پولشویی از جرایم سازمان یافته است که بسیار ضربه زده و می‌زند و قطعاً باید با آن مبارزه شود، در عین حال می‌بایست وضع آن از نظر جرم‌انگاری مشخص شود، این جرم چیست و حد و مرز و مصادیق آن کدام است؟ چه شرایط و چه شاخصه‌هایی در موضوع این جرم باید اخذ شود تا بشود آن را جرم حساب کرد؟ از بُعد قضایی نیز باید این پدیده، جرم شناخته شود تا بتوان با آن مقابله کرد و این مفاصد رفع شده و اقتصاد جامعه سالم شود.

در مبارزه با پولشویی علاوه بر تدوین قوانین قضایی و کیفری در داخل کشور، باید به ابعاد بین‌المللی آن نیز توجه شود. مبارزه با پولشویی نیز بخش‌های مختلفی دارد بدین معنا که این مبارزه همه‌اش قضایی نیست، بخشی از آن قضایی است که برمی‌گردد به

جرم‌انگاری و تعیین دقیق عنوان جرم تا آنچه که حاق این جرم است و مقصود ما از آن جرم است، دقیقاً مشخص شود. از طرف دیگر، حقوق شخصی افراد از بین نرود، قانون این طور نباشد که به آزادی‌های مشروع فردی لطمه بزند.

اگر کسی بخواهد مالی را به کسی بفروشد او را بگیرند و بیاورند دادگاه که تو چرا تحقیق و تفحص نکردی که آنکه این پول را به تو داده از کجا آورده است، شاید از قاچاق یا مواد مخدر به دست آورده باشد! جرم‌انگاری پولشویی باید طوری انجام گیرد که به حقوق خصوصی افراد آسیب نرساند و فعالیت‌های اقتصادی را برهم نزند و امنیت تولید و سرمایه‌گذاری و بازرگانی سالم و فعالیت نظام بانکی را مختل نکند. این کار ظریف و دقیق نیاز به کارشناس‌های گوناگون اقتصادی و حقوقی و اجرایی دارد. ما متأسفانه در کشورمان مقررات فراوانی داریم که بستر و زمینه کسب درآمدهای نامشروع می‌شود و فعالیت‌های اقتصادی سالم را فلج و تولید را تعطیل کرده و همه را به طرف فعالیت‌های ناسالمی چون قاچاق‌گری و دلال بازی سوق می‌دهد. این یک محور بسیار اساسی در مبارزه با پولشویی است. کیفری که برای این جرم قرار داده شده، باید کارشناسی شده باشد، اینکه به طور کلی بگوییم ۲۱ یا ۳۱ یا ۴۱ آن را بگیرند، درست نیست.

باید کارشناسی شود که چه کیفی برای جرم اول که منشأ پولشویی است مناسب است و چه کیفی با جرم دوم یعنی پولشویی که تطهیر و جاسازی این، سیاست‌های اجرایی، لغو مقررات بخشنامه‌ای و آئین نامه‌ای و مجوزها و پول نامشروع است، تناسب دارد.

بخش دیگری که لازم است در مبارزه با پولشویی مورد توجه قرار گیرد، این است که ماهیت و تشکیلات و ساختار آن سازمانی که باید این مبارزه را انجام دهد، باید دقیقاً تعریف شود. چون این مبارزه بخش‌های مختلفی دارد: قضایی، حقوقی، اقتصادی... آیا یک سازمان متولی همه این بخش‌ها باشد یا چند سازمان، تشکیلات و ساختار آن چگونه باید باشد؟ همه این جهات می‌بایست در ساختار این سازمان لحاظ گردد تا بتواند از عهده همه این بخش‌ها و فعالیت‌های گوناگونی که لازم دارد، برآید و به نتیجه برسد.

منابع

کتب

- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد اول؛ ۱۳۷۸
- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد دوم؛ ۱۳۷۹
- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد سوم؛ ۱۳۸۰
- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد چهارم؛ ۱۳۸۱
- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد پنجم؛ ۱۳۸۲
- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد ششم؛ ۱۳۸۳
- صحیفه عدالت، مجموعه بیانات حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی. جلد هفتم؛ ۱۳۸۴

جلسات

- جلسه پیرامون امنیت اقتصادی با حضور تعدادی از وزرا، نمایندگان مجلس، معاونان قوه قضائیه؛ ۸۴/۲/۲۷

دیدارها

- دیدار با مجمع نمایندگان آذربایجان غربی؛ ۸۱/۸/۷
- دیدار با مجمع نمایندگان استان چهارمحال و بختیاری؛ ۸۴/۸/۲۸
- دیدار با مجمع نمایندگان استان خوزستان؛ ۸۴/۸/۲۸
- دیدار با مجمع نمایندگان استان کرمانشاه؛ ۸۴/۸/۱۴
- دیدار با معاون سازمان مالکیت معنوی سازمان ملل متحد؛ ۸۱/۰۲/۰۲
- دیدار با وزیر تعاون و معاونان؛ ۸۳/۶/۱۷
- دیدار با وزیر جهاد کشاورزی و معاونین؛ ۸۱/۱۰/۱۷
- دیدار با وزیر رفاه و تأمین اجتماعی؛ ۸۳/۱۰/۲۳
- دیدار با استاندار تهران و معاونان؛ ۷۸/۸/۱۱
- دیدار با اعضای شورای مرکزی کمیته امداد امام خمینی قدس سره؛ ۷۹/۴/۲۱

- دیدار با اعضای کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی؛
۷۹/۸/۲
- دیدار با اعضای هیات رئیسه اتاق بازرگانی؛ ۷۸/۸/۱۸
- دیدار با رئیس کل بیمه مرکزی ایران و مدیران عامل
شرکت‌های بیمه که عنوان صنعت را هم به همراه دارد؛
۷۸/۸/۲۲
- دیدار با رئیس کل بیمه مرکزی و مدیران بیمه؛ ۷۹/۹/۱۹
- دیدار با رئیس کل گمرک ایران و معاونان؛ ۷۸/۹/۲۱
- دیدار با رئیس مرکز آمار و معاونان؛ ۷۸/۸/۲
- دیدار با رئیس و معاونان سازمان بهزیستی؛ ۷۹/۴/۲۹
- دیدار با رئیس و معاونان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی؛
۸۳/۵/۱۸
- دیدار با رئیس و معاونان گمرک؛ ۷۹/۱۲/۶
- دیدار با رئیس و معاونین سازمان اوقاف ۸۲/۱/۲۶
- دیدار با رئیس و معاونین سازمان بازرسی کل کشور؛
۸۱/۹/۱۹
- دیدار با سفیر ایران در تاجیکستان؛ ۷۸/۸/۹

- دیدار با سفیر قرقیزستان در ایران؛ ۷۸/۸/۱۹
- دیدار با کمیته حقوقی شورای فرهنگی - اجتماعی زنان؛
۷۹/۲/۱۳
- دیدار با مدیر عامل و اعضای هیأت مدیره سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی؛ ۷۸/۱۱/۹
- دیدار با وزیر ارتباطات؛ ۸۳/۱۲/۹
- دیدار با وزیر امور اقتصادی و دارایی و معاونین؛ ۸۲/۳/۱۳
- دیدار با وزیر بازرگانی و معاونان؛ ۷۸/۹/۲۸
- دیدار با وزیر جهاد سازندگی و معاونان؛ ۷۸/۸/۱۷
- دیدار با وزیر مسکن و شهرسازی؛ ۷۸/۶/۲۴
- دیدار با وزیر نیرو و معاونان؛ ۷۸/۱۱/۳
- دیدار با اعضای کمیسیون قضایی مجلس هفتم؛ ۸۳/۴/۱۶
- دیدار کمیسیون صنعت و معدن با ریاست محترم قوه قضائیه؛
۸۵/۳/۲۷

سخنرانی ها

- سخنرانی در جلسه شورای رؤسای کل دادگستری استان‌ها؛
۸۱/۳/۲۳

- سخنرانی در جمع قضات دادگستری خوزستان در مشهد؛
۸۳/۱/۳۰
- سخنرانی در جمع مسئولین قضایی استان‌های کرمانشاه و
ایلام؛ ۸۴/۱۱/۶
- سخنرانی در گردهمایی ائمه جمعه سراسر کشور؛ ۸۴/۸/۲۴
- سخنرانی در نشست سالیانه دبیران کانون‌های دانشجویی؛
۸۴/۰۹/۱۹
- سخنرانی در جلسه شورای اداری استان فارس؛ ۸۲/۳/۷
- سخنرانی در جلسه شورای رؤسای کل دادگستری‌ها؛ ۸۲/۸/۱
- سخنرانی در جمع اعضای کمیسیون اقتصادی مجلس؛
۸۴/۹/۱۵
- سخنرانی در جمع فرماندهان سپاه؛ ۸۴/۶/۲۴
- سخنرانی در جمع نمایندگان استان‌های شمالی کشور؛ ۸۳/۹/۳
- سخنرانی در دیدار با اساتید و رؤسای دانشکده‌های دانشگاه
تهران؛ ۸۳/۸/۱۷
- سخنرانی در دیدار عمومی مردم قزوین؛ ۸۴/۴/۲۲
- سخنرانی در شورای استان بوشهر؛ ۸۳/۱۲/۱۳

- سخنرانی در گردهمایی ائمه جمعه سراسر کشور؛ ۸۴/۸/۲۴
- سخنرانی در همایش پولشویی؛ ۸۲/۳/۷
- سخنرانی در همایش علمی قضات و محققان ایران و اروپا؛
۸۴/۹/۱۶
- سخنرانی در همایش ملی مالکیت معنوی؛ ۷۹/۶/۱۹
- سخنرانی در جمع دانشجویان استان یزد؛ ۸۳/۱۰/۲

مصاحبه ها

- مصاحبه بعد از دیدار با مردم؛ ۸۳/۶/۴
- مصاحبه بعد از دیدار هفتگی با مردم ۸۴/۶/۳۰
- مصاحبه اختصاصی با واحد مرکزی خبر در مورد امنیت
اقتصادی؛ ۸۴/۹/۱
- مصاحبه اختصاصی با واحد مرکزی خبر در مورد امنیت
اقتصادی؛ ۸۴/۹/۱
- مصاحبه بعد از جلسه مبارزه با مفسد اقتصادی؛ ۸۴/۴/۲۹
- مصاحبه بعد از دیدار مردمی؛ ۸۴/۳/۳
- مصاحبه پس از دیدار از مجتمع قضایی ولی عصر (عج)؛
۸۳/۱/۱۵

- مصاحبه در پایان سفر به استان بوشهر و منطقه عسلویه؛
۸۳/۱۲/۱۴
- مصاحبه در پایان سفر به استان هرمزگان؛ ۸۱/۰۱/۲۸
- مصاحبه مطبوعاتی؛ ۸۳/۱۰/۱
- مصاحبه مطبوعاتی؛ ۸۳/۱۲/۵

سایت ها

- <http://www.alef.ir/vdci۳razqt۱awv۲.cbct.html?۱۵۲۸۹۶>
- <http://roozno.com/fa/news/>
- <http://eghtesadona.ir>
- <http://snn.ir>
- <http://www.hashemishahroudi.org>
- <http://hamshahrionline.ir>
- <http://forum.talarebourse.com>
- <http://www.cloob.com/>
- <http://www.sabainfo.ir>

- <http://www.farsnews.blogfa.com>
- <http://mardomsalari.com>
- <http://www.shafaqna.com>
- <http://www.aftabir.com>
- <http://dadiran.ir>
- <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/۷۹۲۶۰۶>

فهرست

۵.....	سخن ناشر
۷.....	نقاط ضعف ساختار اقتصاد کشور
۸.....	۱ - خنثی بودن اقتصاد
۱۰.....	۲. مسائل امنیت سرمایه و حرمت سرمایه گذار
۱۲.....	۳. پیچیدگی مقررات
۱۳.....	امنیت اقتصادی
۲۳.....	احترام اسلام برای مالکیت مشروع
۲۴.....	اقسام مفاسد اقتصادی
۲۶.....	مفهوم مبارزه با مفاسد اقتصادی
۲۷.....	چیستی فساد اقتصادی و چگونگی برخورد با آن
۳۰.....	مفاسد اقتصادی تهدیدی جدی علیه حکومت اسلامی
۳۲.....	زمینه‌های ساختاری فساد اقتصادی در ایران و راهکارهای مقابله با آن
۳۳.....	مقابله با مفاسد اقتصادی یکی از مقاصد اصلی قانون اساسی
۳۴.....	موضوع مبارزه با مفاسد اقتصادی به عنوان یکی از وظایف قوه قضاییه
۳۶.....	مبارزه با مفاسد اقتصادی تنها برخورد پلیسی، قضایی و یا امنیتی نیست
۳۷.....	تشکیل مجتمع قضایی ویژه مبارزه با مفاسد اقتصادی
۳۸.....	به دستگاه قضایی در مبارزه با مفاسد اقتصادی نمره ممتاز می‌دهم
۳۹.....	لزوم یک اقدام انقلابی در مبارزه با مفاسد اقتصادی

- ۴۳..... انواع مفاصد اقتصادی
- ۴۵..... ضعف در قانونگذاری مانعی برای مقابله با مفاصد اقتصادی
- ۴۶..... ریشه‌های مفاصد اقتصادی
- ۴۷..... رهبرانقلاب از روند مبارزه با مفاصد اقتصادی ناراضی هستند
- ۴۷..... لزوم مبارزه با مفاصد اقتصادی
- ۴۸..... لزوم دقت و ظرافت درمقابله با مفاصد اقتصادی
- ۵۰..... نتیجه محوری در مبارزه با فساد
- ۵۱..... مبارزه با مفاصد اقتصادی قاطعانه و هوشمندانه باشد
- ۵۳..... شناسایی علل شکل گیری فساد اقتصادی
- ۵۳..... توجه به ریشه‌ها و مصادیق اصلی مفاصد اقتصادی
- ۵۴..... راهکارهای عملی برای مبارزه با مفاصد اقتصادی
- ۵۶..... عملی شدن اصل ۴۴ برای مبارزه با مفاصد اقتصادی
- ۵۸..... همدلی و همفکری همه دستگاه‌ها با هم لازمه مقابله با مفاصد اقتصادی
- همدلی مسئولان و مردم و برنامه ریزی دقیق سدی محکم در برابر
- ۵۹..... مفساد اقتصادی
- ۶۱..... لزوم برخورد بادانه درشت‌ها
- ۷۰..... ضرورت یا عدم ضرورت تشهیر در مبارزه با مفاصد اقتصادی
- ناکارآمدی سیستم اداری موجب ایجاد فساد و بستری برای
- ۷۲..... گسترش مفاصد اقتصادی
- سوءاستفاده از رانت‌ها و امتیازها و انحصارهای اقتصادی عامل
- ۷۵..... اصلی مفاصد اقتصادی
- ۷۷..... تصمیم‌گیری های باز و بی‌قید و بند عامل ایجاد مفاصد اقتصادی

- مفاسد اقتصادی فرار سرمایه و ایجاد دافعه برای مولدین اقتصاد . . ۸۰
- حفاظت اجتماعی و مقابله با مفاسد اقتصادی ۸۴
- عدم شفافیت در نظام بودجه بندی ۸۴
- پیچیدگی و طاقت فرسا بودن رسیدگی به پرونده های مفاسد اقتصادی ۸۵
- رانت های اطلاعاتی اقتصادی منشا فساد اقتصادی ۸۷
- اطلاع رسانی دربارهء تخلفات اقتصادی ۸۹
- بحث اطلاع رسانی بحث جدایی از مبارزه با مفاسد اقتصادی است . ۹۱
- مبارزه با مفاسد، بدون هیاهوی کاذب ۹۴
- انتشار اسامی مفسدان اقتصادی راه علاج نیست ۹۵
- جسم بیمار اقتصاد تاب سختگیری راندارد ۹۷
- توجه به جلب سرمایه گذاری داخلی ۹۷
- فقدان نظام تأمین اجتماعی ۹۹
- کمبود نیروهای کارآمد و متخصص در بخش دولتی ۹۹
- نقش گمرک در مقابله با مفاسد اقتصادی ۱۰۰
- مقابله با زمین خواری ۱۰۲
- قاچاق هم مانع رشد اقتصادی و هم موجب کاهش ارزش پول کشور ۱۰۴
- مقررات نظام بانکی و مالی عامل اصلی فساد اقتصادی ۱۰۶
- ممنوعیت پولشویی ۱۰۷
- مفهوم پولشویی ۱۰۸
- تعریف پولشویی ۱۰۸
- پولشویی از نگاه خرد ۱۰۹
- پولشویی از نگاه کلان ۱۱۰

۱۱۲.....	اهمیت پولشویی و لزوم مبارزه با آن
۱۱۲..	نقش سیاست های نظارتی نظام بانکی در پیشگیری از پولشویی
۱۱۳.....	بررسی ابعاد اقتصادی پولشویی
۱۱۴.....	بررسی ابعاد اجتماعی پولشویی
۵۱۱.....	بررسی ابعاد حقوقی و جرم انگاری پولشویی
۱۱۹.....	منابع
۱۲۷.....	فهرست